

1 CORINTIOS

Pablo, Corinto macārāre, Cristore ca tao nūnūjeerā cāja ca niiro cā ca tiiricarāre, cājare cāja ca buerije, cāja ca tii niiriye cātirije, do biro tii majiña maniro cājare biiupe. Corinto macā, griegos yaa macā, añuro ca bii nūnūa waari macā, pairi macā niiro biiupa. Ñucā ca apeye pairi macā, cāja ñicāa cāja ca tii jāo dooriquere cāja ca tii jāo dooricarore birora ca tii niirā, cāja ca nucā buorijere paú wāmeri ca chorā, nomia eperique maquēre do biro tiiya maniro ca niiri macā niiro biiupa. Tee niiupa tii macā macārā Jesucristo yee quetire ca tao nūnūjeerāre do biro cāja ca bii majitiro ca tiirije.

Owa cojogu cā ca tiirucuri wāmera owa jāo, ñucā too macārā añurije cāja ca tii niiriye jāori añu majuropeecā cā ca ñirije mena ñi jāomi (1.1-9)

Corinto macārā bojorica poogaari cāja ca ameri dica watí niiriye jāori, tuti jañuri Pablo cājare cā ca wede majoriquere wede (1.10–4.21).

Cāja watoare, do biro tiiya maniro cāja ca nomia eperije jāori, cāja ca ameri tuti niiriijere ameri wedejāarā Umureco Pacure ca majitirāp̄ure cāja ca ameri wedejāarijere wede nūnūa waa. Ñucā nūmo cāti, manū cāti, tiirique maquēre cājare wede mājiomi (caps. 5–7). Ñucā apeye Umureco Pacū méérena tii nucā buorique pee ca nii ametāene nucācoaro macā cāja ca tāgoeña maa wijiaro ca tiiriquere cājare wede mājiomi (8.1–11.1)

Umureco Pacure tii nucā buorique maquē, to biri Cristore ca tao nūnūjeerā cāja ca tii niipe

maquē peera, tii maji niirique Añuri Yeri cū ca tiicojorijere, Jesucristo cū buerā mena cū ca baa tūjariquere tiirā, ñucā bhorique mena tiirique maquēre añuro wede majorique booupa (11.2–14.40).

Ameri mairique maquēra wedemi (cap. 13).

Jesucristore ca tuo nñuheerā pea ñucā, Cristo cū ca cati tuarique maquēre, Cristore ca tuo nñuheerā cāja ca cati tuape maquēre, cāja ca tuo maa wijiariquere cū ca wede majoriquere wede (cap. 15). Judea macārā Cristore ca tuo nñuheerāre tii nemorique maquēre cājare wede yapano cojo, ñucā cū cū ca biipere, wede yapano eami.

Corinto macārāre Pablo cū ca queti owa cojo jhorica pūuro

Añu dotirique

¹ Yū Pablo, Umureco Pacū cū ca boorore biro, Cristo Jesús yee quetire wederi majū cū nijato ūigū cū ca jhoricū, to biri mani yee wedegū Sóstenes mena, ² Corintos macārā, Umureco Pacū yaarā, Cristo Jesús jhorí ca ñañarije manirā, ñucā cū yaarā ca ñañarije manirā cāja nijato ūigū cū ca jhoricarā niipetirā, niipetiri taberipū mani Wiogū Jesucristo, mani Wiogū cāja Wiogū wāmere ca ūnucā bhorā niipetirāre, mujare jāa owa cojo.

³ Umureco Pacū mani Pacū, Wiogū Jesucristo añurijere, jīcāri mena añuro niiriquere, mujare cū tiicojorato.

“Añu majuropeecā,” ūirique

4 Muja juori, to c\u00e1nac\u00e1 tiira \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1 “A\u00f1u majuropeec\u00e1,” y\u00e1 \u00f1i, \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1, Cristo Jes\u00fus j\u00e1ori, a\u00f1uro m\u00e1jare c\u00e1 ca tiirique j\u00e1ori.
5 Cristo j\u00e1orira m\u00e1ja ca t\u00e1goe\u00e1 niirijep\u00e1re, niipetirije m\u00e1ja ca wedepe, niipetirije m\u00e1ja ca majipe, m\u00e1jare tiicojoupi \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1. **6** To biro biima \u00f1iro, Cristo yee queti m\u00e1jare j\u00e1a ca wederique ca niirore biro m\u00e1jare bii eaupa. **7** To biri mani Wiog\u00e1 Jesucristo c\u00e1 ca doopa r\u00e1m\u00eare yue niir\u00e1 uno, \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1 yeere a\u00f1uro m\u00e1ja ca pade maji niipa w\u00e1meri m\u00e1jare d\u00e1jati. **8** Ca t\u00e1jari r\u00e1m\u00e1p\u00e1, to birora m\u00e1ja ca t\u00e1goe\u00e1 bayic\u00e1a niiro m\u00e1jare tii, \u00fa n\u00e1n\u00e1jee yapano earucumi \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1, mani Wiog\u00e1 Jesucristo c\u00e1 ca doori r\u00e1m\u00eare, a\u00f1ur\u00e1, ca \u00f1a\u00f1arije manir\u00e1 m\u00e1ja ca niipere biro \u00f1ig\u00e1. **9** C\u00e1 ca \u00f1irore biro ca t\u00e1ig\u00e1 niimi \u00d7um\u00eareco Pac\u00e1, c\u00e1 Mac\u00e1 mani Wiog\u00e1 Jesucristo mena c\u00e1ja niijato \u00f1ig\u00e1, manire ca j\u00e1oric\u00e1.

Cristo yaar\u00e1 j\u00e1c\u00e1ri mena c\u00e1ja ca niitirije

10 “Y\u00e1 yaar\u00e1, niipetir\u00e1p\u00e1ra j\u00e1c\u00e1ri mena nii, m\u00e1ja watoare ameri dica wat\u00f1 nii biitir\u00e1ra, a\u00f1uro j\u00e1c\u00e1ri mena j\u00e1c\u00e1 w\u00e1mera t\u00e1goe\u00e1nari, j\u00e1c\u00e1 w\u00e1mera yeri c\u00e1ti bii nii\u00f1a, mani Wiog\u00e1 Jesucristo c\u00e1 ca dotiro mena,” m\u00e1jare y\u00e1 \u00f1i. **11** Y\u00e1 yaar\u00e1, j\u00e1c\u00e1r\u00e1 Clo\u00e9 yee weder\u00e1 m\u00e1ja ca ameri \u00f1ar\u00e1gati niirijere yure c\u00e1ja ca weder\u00e1 mac\u00e1, atere to biro m\u00e1jare y\u00e1 \u00f1i. **12** M\u00e1ja ca niiro c\u00f3rora o biro m\u00e1ja \u00f1i: “ ‘Y\u00e1a, Pablo y\u00e1 nii,’ ap\u00f3 pea ‘Y\u00e1a, Apolos y\u00e1 nii,’ ap\u00f3 \u00f1uc\u00e1 ‘Cefas* y\u00e1 nii,’ ap\u00f3 ‘Y\u00e1a, Cristo y\u00e1 nii,’ m\u00e1ja \u00f1i,’ \u00f1ig\u00e1 m\u00e1jare y\u00e1 \u00f1i.”

* **1:12** 1.12 Hch 18.24.

13 ¿To docare Cristo, bojoricarori wado cã niiti? ¿Pablo, maja yee jaori yucã tenipã cã paa pua tuu ecoupari? ¿Pablo wãme mena ñiri, maja uwo coe ecori? **14** “Añu majuropeecã,” yã ñi Ùmureco Pacã, majigãra Crispo, to biri Gayo jää jirore jícã uno peerena mujare yã uwo coetiwa. **15** To biri jícã uno peera, “Pablo wãme mena jää uwo coe ecowã,” ñi majitima. **16** Estéfanas yaarã cãare, yã uwo coewã, anija jirore aperã jícã uno peerena yã ca uwo coeriquepãra yã majiti. **17** Biigupãa Cristo, “Uwo coe yujugãja,” yare ñi cojotowi. Bojoca majiriquerena wede nucã yujutigãra, añurije queti, yucã tenipã Cristo cã ca bii yairique ca wapa cãtiriye ca yai nucãtipere biro ñigu, teere yare wede doti cojowi.

*Ùmureco Pacã cã ca majirije, cã ca tutuarije,
niimi Cristo*

18 Ñañaro ca bii yaiparãra, Cristo yucã tenipã cã ca bii yairique queti, ñi mecãriquera niicã, mani, ñañaro biiriquere ca ametuarã peera, Ùmureco Pacã cã ca tutuarije niiro bii. **19** O biro ñi owarique ca niirore birora:

“Ca majirã cãja ca majirijere yã tii yaio nacõcãrucu,
ca tagoeña majirã cãja ca tagoeña majirijere
yã maa wijio nacõcãrucu,” ñirique nii.[†]

20 ¿Ñee uno, ca majigãre, bue majori majãre, ati yepa maquẽ ca bii niirijere ca majigãre, cã ca tagoeña tua nucãro to tiijapari? ¿Ùmureco Pacã ati yepa macãrã cãja ca maji niirijere ñi mecãriquere biro ca biiro cã tiitiupari? **21** Ati yepa macãrã, cãja ca maji niirije mena, Ùmureco Pacã cã ca

[†] **1:19** 1.19 Is 29.14.

majirijere ūa majitiupa. To biri cū ca majiri-jepu, diámacū ca tuo nucā buorāre cū yee añurije queti ūi mecūriquere biro cūja ca wederije menara cājare ametūenerūgaupi. ²² Judíos, ca bii ñorije ca ūañaña manirije tii bau niiriquere jāima; grie-gos pea majiriquere amama. ²³ Jāa pea Cristo yucu tenipu cūja ca paa pua tuu cōarichu yee queti peere jāa wede. Ate añurije queti judíos peera ūi tutiriquere biro pee cājare biicā, judíos ca ni-itirā peera ūi mecūriquere biro pee cājare biicā. ²⁴ Umureco Pacu cū ca jāoricarā judíos, judíos ca niitirā pea, Cristoa, Umureco Pacu cū ca tutuarije, cū ca majirije, cū ca niirijere majima. ²⁵ Ati yepa macārā peera Umureco Pacu cū ca ūi mecūrijere biro bii pacaro, ati yepa macārā cūja ca majirije ametūenero majirique nii. Umureco Pacu cū ca tutuatirijere biro cūja ca ūarije pea, ati yepa macārā cūja ca tutuarije ametūenero ca tutuarije nii.

²⁶ Yū yaarā, bojoca cūja ca ūirore birora, pauacā méé muja mena macārā ca majirā, ūucā jīcārācacā ca nii majuropeera uparā yee wederā, pauacā méé ca niirāre Umureco Pacu cū ca jāoriquere majiña. ²⁷ Umureco Pacu, ca majirāre boboro cūja ca tamuoro tiirugu, ati yepa macārā “Ca tugoeña majitirā niima,” cūja ca ūirāre bejeupi; ūucā ca tutuarāre boboro cūja ca tamuoro tiirugu, ati yepa macārā “Ca tutuatirā niima,” cūja ca ūirāre bejeupi. ²⁸ Ūucā cūja ca ūña manirāre, cūja ca ūarugatirāre, watoa macārā petire bejeupi Umureco Pacu, ca nii majuropeera peere, watoa macārā cūja ca tuaro tiirugu. ²⁹ To biri cū ca ūa cojorore, jīcū ūno peera “O biro ca biirā jāa nii,” ūi majitima. ³⁰ Umureco

Pacra, Cristo Jess mena maja ca niiro tiiupi, nucã Cristora, mani ca majirije nii, añurã mani ca niirije nii, ca ñañarije manirã nii, mani ca ametuarije nii, care tiiupi. ³¹ Umreco Pacu wederiquepu o biro ca ñirore birora: “Jicu uno ‘O biro ca biigu yu nii’ ca ñigua, Wiogu yee juori peere ‘O biro ca biigu yu nii,’ cu ñijato.”[‡]

2

Cristo yucu tenipu paa pua tuuricu yee queti

¹ Yu yaarã, Umreco Pacu yeere mujare wedegu waagu, buaro majirique mena, do biro tii tuo puo majiña manirije mena yu ñitiwu. ² Maja patopu niigu, Jesucristo yee, añuro petira yucu tenipu caja ca paa pua tuuricu yee queti ca niitirijepura yu wedetiwu. ³ Maja patopure, ca tutuatigu, buaro uwi, yu bii nana eawu. ⁴ Majare wede, añurije que-tire mujare bue majio tiigu, maja ca tuo nunajeero tiirugu, majirique, tuoricaro añurije mena yu ñitiwu. Añuri Yeri cã ca tutuarije mena tii bau nii ñori, maja ca tagoeña wajoaro yu tiiwu, ⁵ diámacu maja ca tuo nucã buorije, bojoca caja ca majirije juori niitirora, Umreco Pacu wado cu ca tii majirije juori pee* ca niipere biro ñigu.

Umreco Pacu yuu Añuri Yeri juori majirique

⁶ To ca bii pacaro diámacu ca tuo nucã buo bay-icoaricarapura buaro majirique mena jaa wede, biirapu, ati yepa maque majirique ati yepare ca doti niirã caja ca majirije ca peti nuna waarije mena méére. ⁷ Añuro petira Umreco Pacu yee

[‡] **1:31** 1.31 Jer 9.24. * **2:5** 2.5 Sal 62.11.

majirique ca majiñā maniriquere jāa wede. Majirique yaioropu ca niirucurique, Umureco Pacu, ati yepare cū ca jeeñoparo jügueropura manipure añuro cū ca tiipe maquere cū ca queno yue yeri-jāariquere jāa wede. ⁸ Ati wāmerek jīcū uno peera ati yepa macārā wiorā tuo puotiupa. Teere cāja ca tuo puocājata, añurije Wiogure, yucu tenipu paa pua tuu cōatibojacupa. ⁹ Owarique o biro ca ñirore birora:

“Jīcū uno peera īa,
 jīcū uno peera tuo,
 jīcū uno peera tugoeña tiitiupa,
 Umureco Pacu cāre ca mairāre cū ca queno yueri-quere,” *īi.*[†]

¹⁰ Ate nii, Umureco Pacu cū yuu Añuri Yeri jüori jāa ca majiro cū ca tiirique. Añuri Yeri, niipetirije īa beje, Umureco Pacu yee ca majiñā manirijepu cāre mani ca majiro tiimi.

¹¹ ¿Ñiru pee apípu cū ca tugoeñarijere cū majiti? Cū ca yeri cātirije wado cū ca tugoeña niirijere maji. To biri wāmera, jīcū uno peera Umureco Pacu cū ca tugoeña niirijere majitimi, cū yuu Añuri Yeri wado majimi. ¹² Mania, ati yepa maquē yeri tugoeña tutuarique méére mani ñeewu. Umureco Pacu cū ca mairije jüori, wapa manirora cū ca tii bojariquere mani ca tuo majipere biro ñirā, cū yuu Añuri Yeri ca doogu peere mani ñeewu. ¹³ Atera nii, jāa ca wederucurije. Bojoca cāja ca majiriye jāare ca majorije jüori méé, Umureco Pacu yuu Añuri Yeri jāare cū ca majorijere jāa wede. To biri díamacū ca niirijere, yeri jāñariquepu ca biirijere ca tuo majirāra, yeri jāñariquepu ca biirije mena jāa

[†] 2:9 2.9 Is 64.4.

wede majio.[‡] **14** Añuri Yeri ca caotigua, Umuareco Pacu yuu Añuri Yeri yee maquere tueragatimi. Cura, ii mecaríquera niicá. Nucá tuo jeeño majitimi, yeri tuegöeña niirique menapu ía majirique ca niiro macá. **15** Añuri Yerire ca chogua, niipetirijere ía cõoña maji peticámi. Cã peera jícã uno peera cã ca biirijere ía cõoña majitimi.

16 To birira Umuareco Pacu wederique o biro ii:
“¿Niru, Upu cã ca tuegöeñarajepure cã majiti? ¿Niru,
cäre cã wede majiobogajati?” ii.[§]
Mani pea Cristo cã ca tuegöeñarore birora mani
tuegöeña.

3

Umuareco Pacure tii nemori maja

1 Yü yaarã, yua, ca tuegöeña tutua waaricarapure biro mujare yu wede majitiwu. Ca tuegöeña tutu-atirã, Cristore wamaacã ca tuo nuanjee jho waarae üigare biro pee mujare yu wedewu. **2** Añuro tuo jeeñoriquera mujare yu buewu, jícã wimagu ca üpügure baarique ecarica tabe unorena, ñpêcda caja ca üpüorore birora. Mecã cääre maja tuo puoticá. **3** Ca tuegöeña maji tutuatirã maja niicá ména. ¿Maja majuropeera ameri tuti, ameri ñarugati, maja ca ameri bii niirijea Umuareco Pacure ca majitirã maja ca niirije méé to biiti? **4** “Yüa, Pablo yuu yu nii,” apí nucá “Yüa, Apolos yuu yu nii,” ñirã, ¿bojoca caja ca ii niirore biro méé ñirã maja ñiti?

[‡] **2:13** 2.13 Añuri Yeri ca caorare, cã ca bue majio dotirore birora cejare jaa bue majio. [§] **2:16** 2.16 Is 40.13.

⁵ To docare, ¿Ñiru cã niiti Apolos? ¿Ñiru cã niiti Pablo? Wiogu, cãja ca tiipere cã ca tii dotiri-carore biro ca tii nãnueerã wado niima. Cãja juori, maja pea teere maja tao nãnueeupa. ⁶ Yü, añurije quetire yü wede juowu. Apolos wede bato nemo cojoupi. Umureco Pacu buaro jañuro maja ca tao puo nãnua waaro tiiupi.* ⁷ To biri ca wede juogu, ca wede bato nemo cojogu cãa, ca nii majuropeerã méé niima. Umureco Pacu buaro jañuro tao puo nãnua waaricaro ca tiigü wado niimi ca nii majuropeegu. ⁸ Teere ca wede juogu, jiro ca wede nemogu cãa, jíca wãmerena ñima, cãja ca niiro cõrorena Umureco Pacu cãja ca paderique ca niirore biro cã ca wapa tiipe ca nii pacaro. ⁹ Jää, Umureco Pacu tii nemori maja jää nii. Maja pea Umureco Pacu yaa yepa ote yepa nii, Umureco Pacu yaa wii, wii queno mua waarica wii nii, maja bii.

¹⁰ Umureco Pacu yee, cã ca mairije ca niirore biro yare tii dotigü cã ca tiicojoriquere, wii buari maju cã ca cüu ñee juorore birora añurije quetire yü wede juowu, aperã pea yü ca wederiquepure wede majio nãnua waama. Biirãpu, to cãnacãrãpura, “Ca niirore birora yü wedemiti,” ii ña cõoña majiña. ¹¹ Jícu uno peera Jesucristo yee quetire wederiquepurena bojorica wãme wede juo majitimi. ¹² Jícu uno, ati yepa, wii buarugara cüu ñee juorica yepa jotoare, oro, plata, ñatã añurije, yucu, mui, taa mena, cã ca queno mua waajata, ¹³ cã paderiquera cã ca biirique cãtirijere ñorucu. Cãja ca tiiriquere cã ca ña bejeri ramu ca niiro teere majirique ni-

* **3:6** 3.6 Yü, yü otewu; Apolos oco pio tuuwi; ca bucha mua waarije peera Umureco Pacu tiwi.

irucu. Pecame ca joerije mena bii bau nii ñorucu. Cāja ca niiro cōrora cāja ca paderica wāmeri ca niirijere pecame joe ñaarucu. ¹⁴ Jīcā uno cū ca queno māa waarique peca mena cāare to ca ñuticājata, tee wapa, wapa ñeerucumi. ¹⁵ Cū paderiquere pecamera to ca joe yaiocājata, cū paderique yaicoarucu. Cū pea biirique peti ca ñurijere ca duti bayigure biro bii ametharucumi.

¹⁶ ¿Māja, Umu'reco Pacu yaa wii nii, Umu'reco Pacu yuu Añuri Yeri mājapāre nii, cā ca biirā māja ca niirijere māja majititi? ¹⁷ Jīcā uno Umu'reco Pacu yaarāre díamacā ca niitirije pee cājare cā ca wede maa wijojata, Umu'reco Pacu ñañaro cūre tiirucumi. Umu'reco Pacu yaa wiia, ca ñañarije maniri wii nii. Māja tii wiira māja nii.

¹⁸ Jīcā uno peera māja majuropeera ñi ditoticāña. Jīcā māja mena macā ati yepa maquērena majicāri, ca majigure biro cā ca tāgoeñajata, ca majitigure biro pee cā biijato, to biro biicāri díamacāra ca maji majuropeegu nii earugu. ¹⁹ Umu'reco Pacura, ati yepa maquē majiriquea ñi mecāriquera niicāro bii. O biro ñi owarique ca niirore birora: “Umu'reco Pacu, ca majirārē cāja ca ñi maji niirijerena cājare tii maa wijiocāmi.”† ²⁰ Ñucā o biro ñi: “Umu'reco Pacu, ca majirārē cāja ca tāgoeñarije, watoa maquē ca niirijere majimi,” ñi.‡ ²¹ To biri jīcā uno peera, bojoca juorira, ca nii majuropeegure biro ca tāgoeñaticāpe nii. Niipetirije māja yee nii. ²² Pablo, Apolos, Pedro, ati yepa, catirique, bii yairique, mecāri ca niirije, jiropu ca niipe, niipetirije māja yee wado nii. ²³ Māja Cristo yaarā māja

† 3:19 3.19 Job 5.13. ‡ 3:20 3.20 Sal 94.11.

nii. Cristo pea Ùmureco Pacu yuu niimi.

4

Jesucristo yeere wederi maja paderique

¹ Muja, jääre, Cristore pade nemori maja, Ùmureco Pacu yee ca majiña maniriquere wede majio niiri majare biro pee jääre īaña. ² To biri jīcā wāme cū ca tiipere ca doti ecogua cū ca doti ecoricarore birora ca tiigh ca niipe nii. ³ Yura buaro biiti, yu ca biirijere, muja, ape tabera no ca boorā uparā, muja ca īa cōoña beje niirije; yu majuropeecā yu ca biirijere yu īa bejeti. ⁴ Yu ca tāgoeña niirijepu ñañarije yu ca tiirijere yure majioti, tee juorira, “Añuga yu nii” yu īiti. Wiogu pee niimi, yu ca biirijere ca īa bejegu. ⁵ To biri muja majuropeera cū ca īa bejepa cuu ca eatirora īa bejeticāña. Wiogu cū ca eari rūmāpu yueya. Cū pea yaioro ca naitšaropu ca niirijere ca boeropu īi bau nii, ñucā bojoca cōrora cūja yeripu cūja ca tiiruga tāgoeñarijere majiricaro tiirucumi. To cōro docare cūja ca niiro cōrora cūja ca tii niirique ca niirore biro Ùmureco Pacure īi nacū buo ecorucuma.

⁶ Yu yaarā, atera añuro muja ca niipere īigu, yu, Apolos, jää ca bii niirije mena īri, yu wede, jää ca biirique cūti niirijere īa cōori, owarique ca īrije ca niitirijepurena muja ca ītipere biro īigu. Ate juori, jīcū muja mena macū uno peera, jīcūre añuro īi, apīre juna, cūja ca bii uwa jeorijere biitirucuma. ⁷ To docare, ¿ñiru aperā ametuenero añugu mu ca niiro cū tiiti? ¿Ñee mu cūoti, Ùmureco Pacu mure cū ca tii cojotiriquere? Cāre ca tiicojo ecoricu nii

pacagu, ¿ñee tiigu mu majuropeera ca buaricure biro mu tugoeñati?

8 Muja ca boorije niipetirore muja cho peticā. Mee, ca apeye pairāpu muja nii. Jāa ca tii nemotirora, mee uparā muja niicoa. Díamacūra uparā peti muja ca niicājata, añu majuropeecā boo, jāa cāa muja mena uparā jāa ca niipere biro ñirā.

9 Jāa, Cristo yee quetire wederi maja peera, “Jiro macārāpu, ca jīa eco yaiparāre biropu, jāare tijapi Umu^ureco Pacu,” yu ñi tugoeña. To biri ati umu^ureco niipetiropu, Umu^ureco Pacu puto macārā, bojoca, cāja ca ña petiropu tii ññori majare biro jāa nii ea.

10 Jāa pea Cristo juori, ca tugoeña bojoca catitirā jāa nii, muja pea Cristo juori ca majirā muja ca niicāro. Ca tutuarā muja ca niicāro, jāa pea ca tutuatirā jāa nii. Jāara ña junu, muja peera ñi nucā bao, biima. **11** Mecu cāare, to birora aua boa, oco jiniruga, juti mani, ñañaro tii eco, ñucā jāa yaa wii majurope choti jāa biicā. **12** Jāa majurope jāa amori mena paderā jāa juti yaicoa. Ñañaro jāare cāja ca ñi tutiro, “Añuro mujare to bijato,” jāa ñi yuu. Ñañaro jāare cāja ca tiiruga nunjeero, to birora jāa tugoeña bayicā. **13** Watoara jāare cāja ca wede paipo, mairique mena cājare jāa yuu. Ati yepa maquē ca bii baterije, bojoca cāja ca tii baterijere ca t*u*irāre biro jāare tiima.

14 Mujare ñi boborugu méé atere mujare yu owa cojo. Yu puna yu ca mairāre biro pee, mujare wede majorugu yu ñi. **15** Cristo yeere mujare bue majori majare diez mil niirā cho pacarā, muja pacua peera pau muja choti. Añurije queti mujare yu ca wedero, Cristo Jesus yaarā muja ca nii earique

juori muja pacu yu nii. ¹⁶ To biri “Yure biro bii nunujeeyaa,” mujare yu ñi. ¹⁷ Ate juori, yu ca maigu Timoteo, Wiogu yeere añuro ca tii nunujeegure muja putore yu tiicojo cojowu. Cã, Cristo Jesús're ca tho nunujeegure birora yu ca biirique cati niiri-jere mujare wederucumi, niipetiri taberipu Cristo Jesús're ca tho nunujeerã cãja ca niiri taberire ametua waagu, yu ca bue majorucurore birora.

¹⁸ Jicãrã muja mena macãrã, ca nii majuropeerãre biropu tugoeñacuma, “Jãare ñagu dooticumi” ñi tugoeñari. ¹⁹ Ùmureco Pacu cã ca boojata, yoari méé jañurora mujare yu ñagu waarcu. To cõropu, “Ca nii majuropeerã jãa nii,” ca ñirã, cãja ca ñi bayirije wado méére, cãja ca ñi bayi niirore birora cãja ca tii niiri je câare yu ñarucu. ²⁰ Ùmureco Pacu cã ca dotiri tabea wederique juori méé bii, cã ca tutuarije juori pee bii. ²¹ ¿Nee peere muja booti? ¿Baperica daa amicãri mujare yu ca ñagu waarije peere muja booti? ¿Mairique mena, añuro tugoeñarique mena, mujare yu ca ñagu waaro pee muja bootiqué?

5

jÑañarije ca tiigure cõa wienecãña!

¹ Jicã muja mena macãre, “Cã pacu numorena numo catimi,” ñiriquere jãa queti tho. To biro tiiri quea ñañari wãme peti niiro bii. Ùmureco Pacure ca majitirã cãa, tii wãme uopura tiitima. ² To biro muja ca tiirijerena “O biro ca biirã jãa nii,” muja ñi. ¿To biro ñitirãra, teere tugoeñu bobo, to biirije ca tiiricure cõa wienecã, ca tiiparã muja niititi? ³ Yu pea muja putopure bau niigu niiti pacagu, yu yeri

mena peera muja menara yu nii, ate ñañarije ca tiiricure muja mena niigure birora mee ñañaro ca biipu care yu tii yerij  a. ⁴ Mani Wiogu Jes  s w  me mena muja ca neari tabere yu c  a, mani Wiogu Jes  s c   ca tutuarije mena yu ca t  goe  narijepu muja mena yu niirucu. ⁵ C  ra Satan  s'p  re tii cojoc  n  a, ñañarije c   ca tii niiri upu tii yaio eco, c   yeri pea Wiogu c   ca doori r  m  re ametua, ca biipere biro l  r  a.

⁶ “O biro ca biir  a j  a nii,” ca l  r  a nii pacar  a, ñañaro muja tii. Ñañaro muja ca tiirijere niipetir  pu tii n  n  jee peticoama. ⁷ To biri, j  guero muja ca tii niirucurique ñañaro muja ca tiiro ca tiirijere to c  rora tii yerij  a  a, w  ma trigo weta ca wauarije ca ayiaya manirije ca niiore biro niirugar  , d  amac   petira teere birora muja bii. Cristo, mani y  u Oveja Mac  , Pascua mac  , mee j  a ecoc  a yerij  a waaupi.* ⁸ To biri mani Pascua boje r  m  re, ca wauaro ca tiirije, b  cu, ñañarije tiirique, tiirica w  me c  ro ca tiiya manirije ca nirijere tiitir  ra, baarique ca wauarije ca ayiaya manirije, ca niiore biro l  r  ique, d  amac   ca niirije, ca niirije mena pee mani boje r  m  u tii niico.

⁹ Mee to birira, “Ca nomia epe pair  a mena bapa c  ti niitic  n  a,” mujare yu l  i owa cojowu. ¹⁰ Biigupua, ati yepa mac  r  a, ca nomia epe pair  re, c  o pacar  a pai ja  uro ca boo j  a wa  r  re, ca jee duti pair  re, weericar  rena ca l  i n  c  a b  or  re, “camotati majuropeec  n  a” l  igu m  e  , to biro

* ^{5:7} 5.7 Pascua boje r  m  re c  ja ca baarije pan, trigo weta w  ma mena tiirique ca wauarije ca ayiaya manirijere biro niirugar  , t  goe  a wajoari, w  ma w  me pee wado muja ca tii niipere biro l  r  a.

majare yu ū cojow. To biro maja ca biirugajata, ati yepare maja ca witicoarop añubocu. ¹¹ Ate mena jīcū uno peerena, “Cristore ca tuo nñuajeegu yu nii,” ca ūigū nii pacagu, nomia epe pai, cao pacagu pai jañuro boo jāa waa, weericarārena ūi nucū bao, watoara wede pai, cūmu pai, jee duti pai, ca biirā menare, “‘Cūjare biro bii, bapa cūti bii niiticāña,’ majare ūi wede majiogu pee,” majare yu ūiw. To biro ca tiirā menara baa, bapa cūtiticāña.

¹² ¿Nee tiigū cōro Jesucristore ca tuo nñuajeetirāpure cūja ca tii niirijere yu ūa bejebogajati? ¿Jesucristore ca tuo nñuajeerārena ca ūa bejeparā, maja méé maja niiti? ¹³ Jesucristore ca tuo nñuajeetirāra, Úmureco Pacū ūa bejerucumi cūja ca tii niirijere. To biri maja watoare ūañarije ca tii niigūre cōa wienecāña.[†]

6

Cristo yaarā wado ameri wederique quenorique

¹ Jīcū maja mena macū, apī mena cū ca ajia tagoeña nijata, ¿Nee tiigū Jesucristore ca tuo nñuajeerāre wedericaro uno, jāiña bejeri maja,* Úmureco Pacūre ca majitirā peere cū wedejāati?
² ¿Úmureco Pacū yaarāra, “Ati yepa macārā cūja ca tii niirijere ūa bejerucuma,” maja ūi majititi? Ati yepa macārā cūja ca tii niirijere ca ūa bejeparā nii pacarā, ¿Nee tiirā, õo ca biirije unoacārena ca ūa beje majitirā maja niibogajati? ³ ¿Úmureco Pacū puto macārāpū cāare mani ca ūa bejepere maja majititi? Mani ca cati niiri rūmarire ca

[†] **5:13** 5.13 Dt 17.7; 19.19; 21.21; 22.21, 24; 24.7. * **6:1** 6.1 Jueces.

biirijeacā docare ca ūa beje maji niiparā mani nii. ⁴ To biri, cati niirā mani ca tii niirije juorira wedejāarique muja ca cuojata, ñee tiirā Jesucristore ca tuo nunujeetirāpure teere ca wederique quenoparā cūja ca niiro muja tiiti? ⁵ Cuja bobojato ūigu, yu ū atera: „Muja watoare jucā uno peera niipetirije ca majigu, muja, Jesucristore ca tuo nunujeerā wado, muja ca ameri ūi niirijere ca wederique quenopu uno cā manicāti? ⁶ Muja majuropeera ameri wederique quenoriaro unora, muja ca ameri quēerijere aperā Jesucristore ca tuo nunujeetirāpure muja ameri wedejāa nii.

⁷ Mee, muja majuropeera muja ca ameri wedejāa niirijera muja doca cūmucā yaiwa. ñee tiirā ñañarije mujare ca bii niirijere muja nucātiti? „Muja yeere cūja ca jee dutijata cāare, ñee tiirā, “To biro cūja tii buañajato” muja ūititi? ⁸ Muja biiti, mujara ñañarije tii, mujara muja yaarā yeerena jee duti, muja tiicā.

⁹ ñebojoca ñañarije ca tii niirā, Umureco Pacu cū ca doti niiri tabepure cūja ca eatipere muja magititi? ūi dito ecoticāña, numo mani, manu mani, bii pacarā ca epericarā cutirā, weericarārena ca ūi nucā buorā, manu cuti, numo cuti, bii pacarā ca epericarā cutirā, umua wadora ca ameri ñee eperā, ¹⁰ ca jee dutirā, cuo pacarā pai jañuro ca apeye boo jāa waarā, ca cūmu pairā, ñañarije ca ūi tutirā, ūi dito jee dutiri maja unora, Umureco Pacu cū ca doti niiri tabepure niirica tabe cuotirucuma. ¹¹ Muja mena macārā jucārā to biro ca tiirāra niiupa. Mee, mani Wiogu Jesucristo wāme mena mani Umureco Pacu yu Añuri Yeri juori, tugоеña yeri wajoa, ca ñañarije

manirā tii eco, añurā tii eco, ca biiricarāph muja nii.

Uphre ñañaro tiirique

12 Niipetirije yu ca tiipe wado nii. Buari, niipetirije yu ca tiirije añurije wado méé nii. Niipetirije yu ca tiipe wado nii. Buari, jícā wāme hno peera yure ca doti amethene nucáro yu tiitirucu. **13** Baariquea, htapoa maquē nii. htapoa pee cāa baarique ca jāñari poa nii. To birora bii biiropha, Umureco Pach pea pua wāmephrena tii yaiocárucumi. Upha, numo chti, manh chti tiirica wāme cōro méé, tiirica uph méé nii. Wiogh yaa uph nii, Wiogh pee cāa, uph macā nii, biimi. **14** Umureco Pach cā ca tutuarije mena, Wioghre cā ca cati tuaro ca tiirich, mani cāare mani ca cati tuaro tiirucumi. **15** ¿Muja, Cristore ca tho nunhjeerā muja ca niirijere muja majititi? ¿To docare yha, Cristore ca tho nunhjeegh nii pacagu, umha mena ca tii epe wapa taago mena yu ñee epebogajati? Yu t^hiti majuropecárucu.[†] **16** ¿Umha mena ca tii epe wapa taago mena ca tiigha, cō mena jícā uphra cāja ca tuacárijere muja majititi? Umureco Pach wederique o biro ñi: “Pharáphra jícā uphra nii earucuma,” ñi.[‡] **17** Wiogh Jesucristo mena ca niigha, cā ca yeri jāñarijeph cā mena jícā uphra niimi.

18 Manh mani, numo mani bii pacarā, tii eperi-quere tiiticāña. Jícā bojoch apeye no ca boorije ñañarije cā ca tijata, cā uphre ñañoti. To ca bii pacaro, numo mani, manh mani bii pacarā, tiirica

[†] **6:15** 6.15 ¿Muja, Cristo uph macā taberi muja ca niirijere muja majititi? ¿Cristo uph maquē ca niiri dífrorirena thea jude jeeri, umha mena ca tii epe wapa taago uph maquē pee ca niiro yu tiibogajati?

[‡] **6:16** 6.16 Gn 2.24.

wāme cōro ca tiitirā, cāja upārena ñañaro tiirā tiima. ¹⁹ ¿Māja upā, Umāreco Pacā mājare cā ca tiicojoricā, mājapāre ca niigā Añuri Yeri yaa wii ca niirijere māja majititi? Māja méé, māja upā uparā māja nii. ²⁰ Jīcā wāme ca wapa cātiri wāme mena Umāreco Pacā mājare wapa tii jeeupi. § To biri Umāreco Pacāre māja upā mena tii nācā bāoya.

7

Ca nāmo cātirāre wede majorique

¹ Mecāra, yāre māja ca jāiña owa cojoriquere mājare yā wede cojorucu. Nāmo maniricaro peera añu. ² Bāhari, ñee eperique do biro tii majiña maniro ca bii niirije jāori, umāa cāa, nomia cāa, cāja ca niiro cōrora nāmo cāti, manā cāti ca tiiparā niima. ³ Cō manāa, cā nāmo menare, ca nāmo cātigā cā ca niirije ca tii dotirije ca ñirore biro ca tii niipā niimi; cā nāmo pee cāa, to birora ca tiipo niimo. ⁴ Cā nāmo yaa upā, cō jīcō yaa upā méé nii. Cō manā yaa upā cāa cā jīcā yaa upā méé nii. Cā nāmo yaa upā cāa niiro bii. To birora cō manā yaa upā cāa cā jīcā yaa upā méé nii. Cā nāmo yaa upā cāa niiro bii. ⁵ Juu buerūgarā, “To biro mani bijaco,” māja ca ñirica cuu ca maniri taberira ameri junaticāña. Jiro pārā niiña ñucā, teere māja ca tāgoeñā bayitiri tabere Satanás ñañaro māja ca tāiro cā ca tiitipere biro ñirā. ⁶ Atera, “To biro pee māja ca biiro añurucu,” ñigā yā ñi. Mājare dotigā méé yā ñi. ⁷ Yā majuropeepā, niipetirāpārena yāre biro cāja ca biiro yā boocāmi. Biirāpā, cāja ca niiro cōrora cāja majurope cāja ca bii niipa wāme

§ **6:20** 6.20 Cristo cā ca bii yai bojarije mena mājare wapa tii jeeupi.

Umureco Pacu cū ca tiicojoriquere cūoma, jīcārā jīcā wāme, aperā ape wāme, cūoma.

8 Nūmo mani, manu mani ca biirāre, ca manu bii yai weoricarā romirire yure birora cūja ca biicājata, “Añucābocu,” yu ū. **9** Biirāpua, mūja ca nūcāricaro manijata, nūmo cūticāña. Nūcā nucū yujurica tabe nōrena nūmo cūtiricaro peera añu.

10 Mee ca nūmo cūtirāpura o biro yu doti. Yu, yu ca dotirije méé nii, Wiogu cū ca dotirije niiro bii: Cū nūmo cō manure cō waa weoticājato. **11** Cūre cō ca waa weojata, manu manigora niicā, cō ca biirāgatijata, cō manu ca niiricu mena peera niigo waa, cō bijato. Cō manu pee cāa cōre cōa, cōre waa weo, cū tiiticājato.

12 Apeyera yu, yu ū, Wiogu cū ca ūrige méé nii. Jīcū Cristore ca tuo nūnūjeegu, Cristore ca tuo nūnūjeetigore cū ca nūmo cūtijata, cō pea, “Cū menara añuro yu niicārucu,” cō ca ūjata, cōre cū cōaticājato. **13** Nūcā jīcō nomio Cristore ca tuo nūnūjeego, Cristore ca tuo nūnūjeetigare cō ca manu cūtijata, cū pea: “Cō menara añuro yu niicārucu,” cū ca ūjata, cōre cōa, cūre waa weo, cō biiticājato. **14** Cō manu Cristore ca tuo nūnūjeetigu, cū nūmo jūorira ca ñañarije manigu tii ecomi, nūcā cū nūmo Cristore ca tuo nūnūjeetigo pee cāa, cō manu Cristore ca tuo nūnūjeegu jūorira, ca ñañarije manigo tii ecomo. To biro to ca biitijata, mūja puna ñañarā niibocuma, Umureco Pacu añuro cū ca tiirijere ca bua eaparā nii pacarā.

15 To ca bii pacaro, Cristore ca tuo nūnūjeetirā, cūja nūmoare, cūja manu jūmūare, cūja ca cōarugajata, cūja cōacājato. To biro to ca

bijata, Cristore ca tħo nħanjeerā añuro tuacāma. Añuro cūja nijjato īġu manire jaoupi ɻumareco Pacu. ¹⁶ ¿Nomio, do biro biicāri, "Yi manħre yu ammetu enecārucu," mukk īi majiti? ¿Mukk, cō manu pee cāa do biro biicāri, "Yu nħamore yu ammetu enecārucu," mukk īi majiti?

¹⁷ Muja ca niiro cōrora muja ca tii niipe Wiog^u
cā ca tiicojoricarore birora, ūucā Umareco Pac^u
cā ca juori rūmāre muja ca niiricarore birora,
ca bii niiparā muja nii. Niipetirā Jesucristore
ca tuo nūnūjeerāre ate yu tii doti. ¹⁸ Mee, jeyua
quejero yapare wide taarichāpāre Umareco Pac^u
cā ca jaoricā mu ca nijjata, teere boboticāñā, ca
wide taaya manigāre Umareco Pac^u cā ca juoricā
mu ca nijjata cāare, wide taa dotiticāñā. ¹⁹ Wide
taaricā, ca wide taaya manigā niirique, do biro
pee biiti. Ca nii majuropeerijea, Umareco Pac^u
cā ca dotirije ca ūirore biro tii nūnūjeerique pee
nii. ²⁰ Muja ca niiro cōrora, Umareco Pac^u mujare
cā ca juori rūmāre, muja ca niiricarore birora ca
niicōa niiparā muja nii. ²¹ Pade coteri maju mu
ca niiri tabere Umareco Pac^ure ca juo ecoricā mu
ca nijjata, tūgōeñarique paiticāñā. Mee, añuro ni-
icāriquere mu ca cōo eacājata, teere buaro jañuro tii
nūnūa waaguja. ²² Umareco Pac^u cā ca juori tabere
pade coteri maju ca niiricā, Wiog^u yeere ca tiipa
añuro niicāg^u biimi. ūucā añuro ca niicāg^ura ca juo
ecoricā, mecaña Cristore pade coteri maju niimi
yua. ²³ Muja jīcā wāme, ca wapa cūtirije mena
Umareco Pac^ure muja wapa tii jee ecoupa.* Jīcā

* **7:23** 7.23 Muja Cristo cā ca bii yai bojarije mena muja wapa tii jee ecoupa.

unto peerena pade coteri maja niiticāña. ²⁴ Yu yaarā, muja ca niiro cōrora Umu^{reco} Pacu mujare cū ca juori rumure muja ca niiricarore birora niicāña, Umu^{reco} Pacu cū ca īa cojorore.

²⁵ Wāmarā romiri ca manu manirā peera, jīcā wāme unto peera Wiogu cū ca dotirijere yu caoti. Biigupha, Wiogu cū ca mairije juori, yee méé ūimi ūirichre birora yu ca tugoeñari wāmere mujare yu wede majio cojo. ²⁶ Mani ca cati niiri rumurire do biro tii majiñā maniro ca bii niirije juori, muja ca niiro cōrora, “Muja ca niirore birora muja ca niiro añucā,” yu ūi tugoeñia. ²⁷ Ca numo cutigu

ca nijata, mu numore cōaruga tugoeñaticāña. Mu ca numo manijata, numo amaaticāña. ²⁸ Biigupha, mu ca numo cutijata, ñañarije tiigu méé mu tii. Ñucā jīcō wāmo, cō ca manu cutijata cāare, ñañarije tiigo méé tiimo. To ca bii pacaro, numo cticoarāpu

cāja ca cati niiri rumurire pauacā cāja ca boorije juori, “Ñañaro cjare biirique niibocu” ūima ūigu, yu camotarugami.

²⁹ Yu yaarā, atere ūrugu yu ūi: Umu^{reco}ri yoeti. To biri meca menare ca numo cutirā, ca numo manirāre birora ca bii niiparā niima. ³⁰ Ca otirā, ca otitirāre biro ca niiparā niima. Ca ujea niirā cāa, ca ujea niitirāre biro ca bii niiparā niima. Apeye ca wapa tiirā cāa, cāja yee ca niitirijere ca ūarāre biro ca bii niiparā niima. ³¹ Ati yepa maquēre ca cuo ujea nii niirā, teere ca cuo ujea nii niitirāre biro ca biiparā niima. Ati yepa maquē ca bii niirije mani ca ūarijea ca peti nunua waarije nii.[†]

† 7:31 7.29-31 Umu^{reco} Pacu yee peere ama juocāri, ati yepa maquē peere tii niiñā.

³² To biri t^ugoeñia pato wācārique maniro m^uja ca niiro y^u boomi. Ca n^umo manig^u Wiog^u yeere c^u ca ña biijejeraro c^u ca tiipe peere t^ugoeñia niimi. ³³ Ca n^umo c^utig^u pea, ati yepa maquē peere t^ugoeñia, c^u n^umore cō ca ujea niiro c^u ca tiipe peere t^ugoeñia, biimi. C^uja ca tii niir^ugarije, ³⁴ o birora bii dica waticā. Nomio, ca man^u manigo, wāmo cāa, Wiog^u yee wadore t^ugoeñia, c^uja up^uri, c^uja yerip^u cāare ca ñañarije manirā c^uja ca niipe peere t^ugoeñia, ca man^u c^utigo pea, ati yepa maquē peere t^ugoeñia, cō man^u c^u ca ujea niiro cō ca tiipe peere t^ugoeñia, biima. ³⁵ Atera m^ujare ñi camotag^u méé y^u ñi, m^ujara añuro nii, bii pato wācō ecoricaro maniro añuro t^ugoeñarique mena Wiog^ure ñi nucā buo m^uja ca biipere ñig^u y^u ñi.

³⁶ Jic^u c^u n^umo ca niipore, “Tiirica wāmere biro cō y^u tiiti,” c^u ca ñi t^ugoeñajata, mee cō pee cāa maya nucācoa cō ca biiro, ca n^umo c^utipe niicu, c^u ca ñijata, c^u n^umo c^uticājato. Tee menara ñañarije tiig^u méé tiimi, c^u n^umo c^uticājato. ³⁷ C^u ca t^ugoeñia niiri wāmere to birora t^ugoeñia bayicā nii, ñucā c^u ca tiir^ugarijere bii amet^uene nucā ecoti, c^u ca tiir^ugarijere c^u pee bii amet^uene nucāri, c^u n^umo ca niiboricore, “Ca n^umo c^utiticāp^u y^u niicu,” c^u ca ñijata, c^u cāa añuro tiig^u tiimi. ³⁸ To biri c^u n^umo ca niipo mena c^u ca n^umo c^utijata, añuro tiig^u tiimi. Ca n^umo c^utitig^u pea, añuro peti tiig^u tiimi.

³⁹ Nomio, ca man^u c^utirico, cō man^u c^u ca catiro c^u mena ca niipo niimo. C^u ca bii yai weojata docare, noo cō ca boog^u mena man^u c^uti majimo ñucā, buari, Cristore ca t^uo n^un^ujeeg^u unore. ⁴⁰ Y^u ca t^ugoeñajata, “Man^u manigo peera ujea niigo

niirucumo,” yu ū. Yu cāa, “Umureco Pacu yu Añuri Yeri yu cuobu,” yu ū.

8

*Baarique, weericarāre tii nucu buorā jee dicta
woorieque*

¹ Weericarāre tii nucu buorā baarique tiicojo nucu buorique maquēre muja ca jāiñarique peera o biro mujare yu ū, yee mééra díamacu ca niirijere niipetirāpura mani maji. Majiriquea watoara ca bii ditorije nii. Mairique pea añuro nii nunua waariaro tii. ² Jícu, “Ca majigu yu nii,” ca ūruga niigu uno, ména majirica wāme uno peera majitimi. ³ To ca bii pacaro, Umureco Pacure ca maigu, Umureco Pacu cu ca majigu niimi.

⁴ Weericarāre tii nucu buorā waibucurā díí cāja ca tiicojo duarijere baarique maquēre, jícu weericu uno peera ati yepapure wapa mani, jícura Umureco Pacu nii, cu ca biirijere mani maji, ⁵ umureco tutipure, ati yepa cāare, “Jāguēa niima” ūrigarā cāja ca nii pacaro. Teere ūjata, pau jāguēa nii, pau uparā nii biima. ⁶ Mani peera, jícura Umureco Pacu, mani Pacu, niipetirije ca tiiricu, nucā cu yaarā nii, mani ca biigu wado niimi. Nucā jícura Wiogu niimi Jesucristo wado, cu juorira niipetirije nii, manipu cāa nii, mani ca biigu wado.

⁷ Biirāpua, niipetirāpura ate maquēre majitima. Jícārā, weericarāre ca nucu buo jeya waariarā, “Jāguēare cāja ca tii nucu buo duarique niicu,” ū tagoeñari, tee baariquere baama. Cāja ca tagoeña niirijepu tagoeña bayitima ūrā, cāja majuropeera, “Ñañarijere mani tuijapa,” cāja ca ū tagoeñarique

pairo tii. ⁸ Biropha, mani ca baarijera Umuareco Pacu yaara mani ca niiro tiiti. Mani ca baarije juorira, a\u00f1ura nii, mani ca baatirije juorira \u00f1a\u00f1ara nii, mani biiticu.

⁹ To ca bii pacaro bojoca catiya, muja peera a\u00f1urije ca niiro mac\u00e1 muja ca tii niirijera, ca t\u00fagoe\u00f1a bayitir\u00e1 peere \u00f1a\u00f1arije c\u00e1ja ca tiiro, muja ca tii buiyetipere biro \u00f1ir\u00e1. ¹⁰ J\u00edc\u00e1 ca t\u00fagoe\u00f1a tutuatigu, mu, atere ca majigu niiri, weericar\u00e1re c\u00e1ja ca tii n\u00e1c\u00e1 b\u00f3ori tabep\u00e1 mu ca baa duwiro \u00f1agu, \u201cWeericar\u00e1re c\u00e1ja ca tii n\u00e1c\u00e1 b\u00f3o d\u00e1ariquera ca baac\u00e1p\u00e1 y\u00e1 niicu y\u00e1 c\u00e1a,\u201d c\u00e1 \u00f1i t\u00fagoe\u00f1atibogajati? ¹¹ Mu, teere ca majigu mu ca niirije juorira, mu yee wedegu ca t\u00fagoe\u00f1a tutuatigu, Cristo c\u00e1 ca bii yai bojaricu yairucumi. ¹² Muja yaar\u00e1 ca t\u00fagoe\u00f1a bayitir\u00e1 menare o biro \u00f1a\u00f1aro tiir\u00e1, Cristo menarena \u00f1a\u00f1aro tiic\u00e1r\u00e1 muja tii. ¹³ To biri y\u00e1 ca baarije juorira, y\u00e1 yee wedegu \u00f1a\u00f1aro c\u00e1 ca tiiro ca tiirije to ca nijata, y\u00e1 baa nemotirucu, \u00f1a\u00f1aro c\u00e1 ca tiiro y\u00e1 tiire \u00f1igu.

9

A\u00f1urije queti wederi maju c\u00e1 ca tiipe

¹ \u201cY\u00e1 ca tiirugarije ca tiip\u00e1 uno m\u00e9e y\u00e1 niiti? Jes\u00fas c\u00e1 yee quetire c\u00e1 ca wede doti cojoricu m\u00e9e y\u00e1 niiti? \u201cMani Wiog\u00e1 Jes\u00fas're y\u00e1 \u00f1atijapari? \u201cMuja m\u00e9e muja niiti, y\u00e1 paderique, Wiog\u00e1 yee y\u00e1 ca paderijere ca nii jee\u00e1 waara\u00e1? ² Aper\u00e1 pea Jes\u00fas c\u00e1 yee quetire c\u00e1 ca wede doti cojoricare biro y\u00e1re c\u00e1ja ca \u00f1atimijata c\u00e1are, \u201c¡Muja peera, c\u00e1 peti y\u00e1 nii!\u201d Mujara, Jesucristo mena muja ca niirijera c\u00e1 yee

quetire cā ca wede doti cojoricāra yā ca niirijere bii īñō.

³ Ate nii, yāre ca wede pairāre yā ca yārige:
⁴ ¿Jāara baa, jini, jāa ca tiipe uno to maniti? ⁵ ¿Aperā, Jesucristo cū yee quetire cā ca wede doti cojoricarā, Wiogū bairā, to biri Cefas* jāa, cūja ca tiirore biro jāa pea, jīcō Cristore ca tuo nānājeegore nāmo cāti, cō mena bapa cāti, jāa waa yuju majititi?
⁶ ¿To docare jāa wado yāa, Bernabé mena, jāa majuropeera ca pade wapa taa baa niiparā jāa niiti?

⁷ ¿Niipe uwamā, uwamā cā ca niirijere pade niigū, cā ca tii niirijere cā yee menara cā wapa tii niibogajati? ¿Niipe oteri majā ȳje ote pacagū, tee dicare cā baatibogajati? ¿Niipe oveja coteri majā cāja ūpēcōa cā ca diperije jinitigāra cā cote niibogajati? ⁸ “Atere cāra īigū īimi” īi tagoeñaticāña. Doti cūurique cāa to birora īi. ⁹ Moisés cā ca doti cūurique o biro īi owarique nii: “Buey† trigo quejerire cā ca ȳta code niiro, cā ȳjerore jia biatoticāña,” īi.‡ ¿Umāreco Pacū bueyes're īa nānājeegū cā īupari?
¹⁰ ¿Añuro petira mani yee maquē peere īigū mēé cā īijapari? Mani yee maquē ca niipe maquērena īigū īijapi. To biri paderi maja, ca jee cūu nānā waagū, ca dica jee, tee quejerire weo bate ca tiigū, ca dicare mani jeerucu, īi tagoeña yuerique mena padema. ¹¹ Māja watoare añurije quetire wederā, añuro yeri cātiriquere oterāre biro mājare jāa ca tiirique to ca nijata, ¿māja ca cāorijere jāa ca jāiro jāare māja ca tii nemoro to añutibogajati? ¹² Aperā

* 9:5 9.5 Ape wāme Pedro. † 9:9 9.9 Wecū paigū, ca nācārije ca padegū. ‡ 9:9 9.9 Dt 25.4.

cāa, m̄ajare cāja ca tii nemo ecojata, jāa pee doca cāja amet̄enero m̄aja ca tii nemoparā jāa nii.

To ca bii pacaro m̄aja ca tii nemoparā jāa ca niirijere b̄aro jāa ūiti. To biro ūitirāra, Cristo yee añurije quetire jīcā wāme ūno peera ca bii camotaatipere biro ūirā, niipetirijep̄rena jāa nucācā. **13** ¿Um̄ureco Pacu yaa wiire ca padē niirā, § tii wii maquēra baa, joe j̄uti aňu m̄enerica tuture ca īa nūnūjee padē niirā cāa, tiicojo nucā b̄orā cāja ca jee earije waibuc̄rā díírena baa, cāja ca tiirijere m̄aja majititi? **14** O biro wāmera dotiupi Wiogu: “Añurije quetire ca wederā tee cāja ca wede niirije j̄orira baa cati niirucuma,” ūupi.

15 Yū pea atere to biro ca tiipu niicā pacagu, jīcā wāme ūno peera m̄ajare yū jāitiwu. Nucā atera, teere m̄ajare jāigu méé o biro wāme yū ū owa. Ate to biro yū ca ū bayi niirijere yeera ūicāmi, yure cā ca ūiparo juguero yū bii yaicoarugami. **16** Añurije quetire yū ca wedejata, ūne peere ūigū cōro, “O biro ca biigū yū nii,” yū ū majiti. Tea yū ca wedepera niicāro bii, “¡Abé nija yū niiquīricu añurije quetire yū ca wedetijata!” **17** Yū majuropeera ūirugarique mena yū ca tuijata, yū yee ca niipere ca tiicojo ecop̄ura yū niibocu. Dotiriquepure yū ca tuijata, “Tee m̄a ūirucu,” Um̄ureco Pacu yure cā ca ūiriquepure ūigū yū tii. **18** ¿To docare dije to niiti, yū ca wapa taarije? Añurije quetire wedegu wapa manirora wede, m̄ajare ca tii nemo ecopu yū ca

§ **9:13** 9.13 Jerusalén macā wii Um̄ureco Pacu yaa wiire ca padē niirā, paia judíos, Um̄ureco Pacu re tiicojo nucā b̄orā, waibuc̄rā cāja ca joe m̄ene d̄arijere baama. Nm 18.8-24; Lv 6.16.

niirijere ca wapa manirijere biro ūa, yū ca biirije nii.

¹⁹ Añuro niicā, jīcā uno peerena ca padē cotegū niiti bii pacagū, niipetirāre padē coteri majure biro yū bii, paū jañuri Cristo yaarā cāja ca niiro tiirugū.

²⁰ Judíos mena niigū, cūjare biro yū bii, judíos Cristore cāja ca tao nūnūjeero tiirugū. Doti cūurique ca līrore biro ca tii nūnūjeerā mena niigū cāa, cūjare birora yū bii, yū majurope pea doti cūuriquere ca tii nūnūjeetigū nii pacagū, teere ca tii nūnūjeerāre Cristo peere cāja ca tao nūnūjeero tiirugū. ²¹ Nucā doti cūuriquere ca c̄otirā menara, doti cūuriquere ca c̄otigūre biro yū bii, Úmureco Pacū cā ca dotirijere c̄uocā, Cristo cā ca dotirijere tii nūnūjeecā bii pacagū, doti cūurique ca c̄otirā Cristore cāja ca tao nūnūjeero tiirugū.

²² Ca t̄ugoeña tutuatirā mena niigū cūjare biro yū bii, ca t̄ugoeña tutuatirāre Cristore cāja ca tao nūnūjeero tiirugū. Niipetirā menap̄rena, niipetirijep̄rena cūjare biro yū bii, yū ca tii niirije mena jīcārā cāja ca amet̄aro yū tiibocu ūigū. ²³ Ate niipetirijere añurije queti j̄orí yū tii, tee añurije ca jee doorijere būa earugū.

²⁴ ¿Úmaari maja, niipetirāp̄ura wapa taar̄garā ūmaa pacarā, jīcā ca ūmaa amet̄ua nucāgū wado cā ca wapa ūneerijere m̄eja majititi? To biri wāmera m̄eja cāa, wapa ūneerugārā, Úmureco Pacū cā ca boorore biro pee tii niiñā. ²⁵ Eperi maja niipetirāp̄ura tee ca tii dotirore birora epe bue niima. Cūja, yoari méé ca yairijerena epe wapa taar̄garā* to biro tiima. Mani pea to birora ca ni-

* **9:25** 9.25 Corona, laurel pūu mena tiirica beto, pejarica beto yoaro ca niitri betore b̄ar̄garāra.

icõa niipe peere wapa taarëgarã mani tii. ²⁶ To biri yaa, cã ca ûmaa yapano eapa tabe ca mani pacaro ca ûmaagäre biro yu ûmaati. Nucã ñeeja manirora ca ñoje amagäre biro yu tiiti. ²⁷ Tiitigäre yu upärirena ñañaro tii, yure ca tuo nñuajeero tii, yu tii, aperäre añurije queti yu ca wedericaro jiro ca nii pacaro yu majuropeera teere ca tii nñuajeetigäre biro yu tuare ñigü.

10

Israelitas cãja ca biiquïrique mena wede majorique

¹ Yu yaarã, mani ñicã jää niiquïricarã niipe-tiräpura bueri bürña doca nii, niipetirã dia pairi yaare* tĩa, cãja ca biiriquere mçja ca acoboro yu booti. ² Cãja niipetiräpura bueripu, dia pairi yaapu uwo coe ecoupa, Moisés cã ca biirore biro nii earëgarã.† ³ Niipetiräpura tee wado baarique yeri tutuarique‡ ca niirijere baa, ⁴ nucã niipetiräpura tee wadorena yeri tutuarique ca niirije, ñtäga cãja mena ca niirica maquẽ ocore jini, tiiupa, tiiga ñtäga pea Cristora cã ca niirijere. ⁵ To ca bii pacaro, niipetirã jañuripurena cãja ca tii niirijere ïa bii-jatiupi Ùmñreco Pacu. To biri cãja upäri niiquïrique ca yucu maniri yepapura cüa batecã yai waaupa.

⁶ Ate niipetirije biiupa, ñañarije tiirique mani ca tiirugarijere cãjare biro tiiti, mani ca biipere manire bii majiro. ⁷ To biri jïcärã cãja mena macärã cãja ca tiiricarore biro weericaräre ca ïi

* **10:1** 10.1 Mar Rojo (Jüari yaa). † **10:2** 10.2 Ex 13.21-22; 14.19, 22-29. ‡ **10:3** 10.3 Maná, israelitas're Ùmñreco Pacu cã ca baarique tiicorique. Ex 16.4, 35.

nucā bhorā niiticāña. O biro ii owarique ca niirore biro: “Bojoca, baa, jini, tii ea nuu waa, jiro wāmū nucā, Umareco Pacure ca majitirāre biro tiirica wāme cōro méépū tii ujea nii niiupa.”[§] ⁸ Jicārā cūja mena macārā tiirica wāme cōro méé, cūja ca ñee epericarā cūtiricarore biro ca tiitiparā mani nii, tee jorí jicā rumarena veintitrés mil niirā peti bii yaiupa.* ⁹ Nucā Wiogure, jicārā cūja mena macārā cūja ca līquīricarore biro, “Ñañari wāme mani ii ñaaco,” ca lītiparā mani nii. Tee jorí añaare baca jīa ecoupa.† ¹⁰ Jicārā cūja mena macārā Umareco Pacure yairoacā cūja ca wede pai cotericarore biro līticāña. Tee jorí, Umareco Pacu puto macā jīari majure jīa eco yaiupa.‡

¹¹ Ate niipetirije cūjare biiupa, ca bii majori-jere biro bii jüguero. Mani ati cuure ca nii-rāre ca wede majiopere birora owa tuurique nii eaupa. ¹² To biri “Ca tūgoeña bayigū yū nii,” ca ii tūgoeñagūa, “Ñañarijere yū tiibocu,” ii, bojoca catiri niiña. ¹³ Muja, ca bii buiyeerije bojocare ca bi-itirije unopura ñañaro muja tamuō ñaati. Biigupua Umareco Pacu pea cū ca līrore biro ca tiigū niiri, muja ca tūgoeña bayiro ametüeneropū mujare ca bii buiyee earijere muja ca tamuoro tiitirucumi. Tiitigura, ca bii buiyeerije mujare ca bii earo, muja ca bii ametūa bayipe cāare mujare tiicojorucumi, muja ca tūgoeña bayipere biro iigu.

*Weericarā boje rūmūri, to biri Wiogure tii nucā
bho baarie*

[§] **10:7** 10.7 Ex 32.6-8. * **10:8** 10.8 Nm 25.1-18. † **10:9** 10.9
Nm 21.5-6. ‡ **10:10** 10.10 Nm 16.41-49.

14 To biri yu yaarā yu ca mairā, weericarāre ūi nucā buoriquere to cōrora tii yerijāaña. **15** Bojoca ca tho maji waaricarāpure yu ūi. Yu ca ūrijere muja majurope ūa beje cōoñaña. **16** Cristo manire cā ca bii yai bojariquere thgoeñari, tii nucā buorā uje oco bapare jinirugarā juguero Umu^{re}co Pacare, “Añu majuropecā,” ūiri jinirā, ¿Cristo manire cā ca díi bate yai waa bojariquerena tiirā méé mani tiiti? Pan'gare bato baarā, ¿Cristo cā upu mena manire cā ca bii yai bojariquerena tiirā méé mani tiiti? **17** Pan'ga jīcāgara nii, niipetirā mani ca baarica. To biri pau nii pacarā, jīcā upu macārāra mani nii. §

18 Israelitas cāja ca tii niiriquere ūiañaaqué: Waibucurā díi cāja ca joe jutí añu muneri tutu maquē waibucurā díire baarā, tii tutu maquērena baarā tiima. **19** Ate menare waibucurā díi, weericarāre tii nucā buorā cāja ca joe munerije pee “Apeye ca tii nucā buoya manirije ametuenero ca nii majuropeerije nii,” ūucā “Weericu pee cāa, ca wapa cuti jañugu nii biimi,” ūirugu méé yu ūi. **20** Umu^{re}co Pacare ca majitirā, waibucurā díi mena joe jutí añu muene niirā, wātulare tii nucā buorā tiima. “Umu^{re}co Pacare tii nucā buorā méé tiima,” ūigu yu ūi. Yu pea wātulare cāja ca tii nucā buo niirijere, cājare muja ca baa bapa cuti niiro yu booti. **21** Wiogu manire cā ca bii yai bojariquere thgoeñia tii nucā buo niirā, uje oco bapare jini, ūucā wātulare tii nucā buorā cāja ca jiniri bapari peere jini, muja tii majiti. ūucā Wiogure tii nucā buorā baarique peere baacā pacarā, wātulare cāja ca tii

§ **10:17** 10.17 “Jīcāra niimi mani ca tii nucā buo niigu, to biri pau nii pacarā, Cristo yaarā wado mani nii.”

nucā bao baarije peere baa, maja tii majiti. ²² ¿To docare Wiogu cā ca uwa jeoro mani tiirāti? ¿Cā ametuenero ca tutuarā mani niiti?

Cristore ca tuo nñuñjeegu cā ca tii niirije

²³ Niipetirije yu ca tiipera nii. Biropua niipetirijepura añuti. Niipetirije yu ca tiipera nii. Biropua niipetirijepura añuro nii nñuña waaricaro tiiti. ²⁴ Jicā uno peera, maja majurope, añuro maja ca niipe wadore amaaticāña. Aperā añuro cāja ca niipe peere amaña.

²⁵ Niipetirije waibucurā díí cāja ca noniri jawi maquēre maja ca tugoeña niirijepu ca biirije juori, jaiñatirāra baacāña. ²⁶ Ati yepa niipetiro, to biri, tii yepare ca niirije, niipetirijepura Umureco Pacu yee nii.*

²⁷ Jicā Cristore ca tuo nñuñjeetig, “Baarā dooya,” mujare cā ca ñi juoro maja ca yuñjata, maja ca tugoeña niirijepu ca biirije juori jaiñatirāra, mujare cā ca ecarije niipetirora baacāña. ²⁸ To biri jicā, “Ate waibucu díí weericarāre tii nucā buorā cāja ca joe mñenejārije nii,” mujare cā ca ñijata, to biro ca ñiricure tuo nñuñjee, nucā maja ca tugoeña niirijepu ca biirije juori baaticāña.[†]

²⁹ Maja ca tugoeña niirijerena ñigu méé yu ñi. “Apí cā ca tugoeña niirije peere maja ñañore,” ñigu yu ñi. ¿Ñee tiig u ca tii niirijere, aperā cāja ca tugoeña niirijepure, “To biro tiimi,” cāja ca ñi ña bejero yu tiibogajati? ³⁰ Baariquere, Umureco Pacure “Añu majuropeecā,” yu ca ñi baarijere, ¿Ñee

* **10:26** 10.26 Sal 24.1. † **10:28** 10.28 Ati yepa niipetiro, to biri tii yepare ca niirije niipetirijepura Umureco Pacu yee nii.

tiigü Ùmureco Pacure “Añu majuropeecā,” yü ca ñi baarije jorira cäja ca wede pairo yü tiibogajati?

³¹ To biri baa, jini, ñucä apeye noo mäja ca tiirijere tiirä niipetirijepürena Ùmureco Pacure tii nucä bëoriqe mena wado tiiya. ³² Jicä uno peerena, judíos're, judíos ca niitiräre, ñucä Ùmureco Pacü yaaräre, ñañarije cäja ca tiiro tiiticäña. ³³ Yure biro tiiya, niipetirijepürena niipetiräre cäja ca ña ñjea niirijere yü ca tiirore birora. Yü majuropeera añuro yü ca biiperena yü amaati, paü yee maquë peere yü ama, cäja ca ametüpere biro ñigü.

11

¹ Mäja cää, yü ca biirore biro bii nññüjeeya, yü cää Cristore yü ca bii nññüjeerore birora.

Nea poo juu buerica tabere tii niirique

² Mäjare yü ñjea nii peo, to birora yure tøgoeñacä nii, mäjare yü ca bue majoriquere, mäjare yü ca wedericarore birora tii nññüjee, mäja tii.

³ To biri Cristo, umäare ca jüo niigü nii, umäa pea nomiare ca jüo niirä nii, ñucä Ùmureco Pacü pea Cristore ca jüo niigü nii, cäja ca bii niirijere mäja ca majiro yü boo. ⁴ Niipetirä umäa juu bue, ca biipere wede jügue, ca tiirä cäja düpugare cäja ca bëatojata, cäjare ca jüo niigü cäja düpugare nucä bëotirä tiima. ⁵ Ñucä nomia cörora juu bue, ca biipere wede jügue, tiirä, cäja düpugare bëatotirära ca tiirä, cäja manü jümaare nucä bëotirä tiima. Cäja poare ca pede batecäricaräre biro biima. ⁶ Nomio, cõ düpugare cõ ca bëatoticäjata, cõ poa cäare cõ taacäjato. Nomiore, poa yoetirijeacä cäo, poa pede batericagapü düpuga cäti biirique ca

boborije to ca nijata, cō peo ditojato. ⁷ Um̄a pea cā d̄pugare ca b̄uatotip̄ niimi. Mee cāa Um̄ureco Pac̄ bauriquera nii, ūucā Um̄ureco Pac̄ do biro ca tiiya manigu cā ca niirijere nii bau nii, ca biigū niimi. Nomio pea um̄a cā ca niirijere ca nii bau niigo niimo. ⁸ Um̄ha nomio macā tabere amiri, cā ca tiiric̄ méé niimi. Nomio pee um̄a macā tabere amiri, cā ca quenorico niimo. ⁹ Um̄ha, nomio yee j̄aori méé jeeño ecoupi. Nomio pee um̄a yee j̄aori jeeño ecoupo. ¹⁰ Atere ūima ūigo, ūucā Um̄ureco Pac̄ puto macārāre ūima ūigo, nomio cō d̄puga jotoare j̄uti quejero ca peopo niimo cōre ca j̄ao niigare ca bii cōoñari quejerore.

¹¹ To ca bii pacaro, Cristore t̄o n̄n̄ueejata peera, um̄a * j̄ic̄ra bojoricaro nii, nomio cāa j̄ic̄ra bojoricaro nii, bii majitima. ¹² Nomio, um̄a up̄a macā tabe mena cā ca tiiricarore birora, um̄a cāa nomiop̄are bañami; bii pacarā niipetirā Um̄ureco Pac̄ cā ca tii jeeñorā wado niima. ¹³ M̄ja majuropeera īa beje cōoñaña, nomio cō d̄pugare peo ditotigora, Um̄ureco Pac̄re cō ca juu buerije, ca añurijera to niiti. ¹⁴ Bii bojoca c̄uti niirique majuropeera, um̄a cā ca poa ūapō c̄utijata ca boborije nii, [†] m̄ja ca ūmajiro tii, ¹⁵ bii pacaro, ¿nomio peera paíro cō ca poa ūmarije ca añurije nii, m̄ja ca ūmajiro to tiititi? Nomiora j̄uti quejero unora poa yoerije cōre tiicojoupi. ¹⁶ J̄ic̄ ūno ate maquēre b̄aro cā ca ū uwa jeo wederugajata, jāa, Um̄ureco Pac̄ yaarā ape wāme jāa ca tii niitirijere ca majip̄

* **11:11** 11.11 Um̄a, nomio manirora nii, nomio pee cāa um̄a manirora nii, bii majitima. † **11:14** 11.14 Judíos cāja ca bii j̄ao doorique peera poa ūapō c̄utirique ca boborije niiupa.

niimi.

Wiogʉre tii nʉcʉ bʉo baariquere tii eperique

¹⁷ Ano mʉjare yʉ ca wede majio nʉnua waape peera mʉjare yʉ ʉjea nii peoti, mʉja ca nea poorucurijera, añuro nii nʉnua waaricaro ʉnora bʉaro jañuro mʉjare ñañocā. ¹⁸ Ca nii jʉori tabere, Cri-store ca tao nʉnueerāre birora nea poorā, cʉja majuropeera ameri dica watima ñiriquere yʉ tao. “Díamacūra biicu,” yʉ ñi. ¹⁹ Yee méé yʉ ñi, mʉja watoare ïa dica woori maya manicā biiticuma, ɻumureco Pacʉ yaarā peti ca niirā cãja ca niirijere ca majirugarā. ²⁰ To biro mʉja ca bii niirije niima ñiro, mʉja ca nea poo baarije, Wiogʉ cã ca biiri-quere mʉja ca tʉgœña tii nʉcʉ bʉo baarije méé nii. ²¹ Baarica tabe ca earo, to cānacārāpura jícã ʉno peerena yue nemoricaro maniro mʉja baa jʉguecā. Jícārā aua menara nii cãja ca biicāro, aperā pea ca cūmurāpʉ niicāma. ²² ¿To docare mʉja, baa, jini, mʉja ca tii niipa wiijeri mʉja cʉotiti? ¿Ñee tiirā ɻumureco Pacʉ yaarāre nʉcʉ bʉoti, ca cʉotirāre boboro cãja ca tamʉoro tii, mʉja tiiti? ¿Ñee mʉjare yʉ ñiguti? ¿Ate jʉori mʉjare yʉ ʉjea nii peoguti? Yʉ ñiti majuropeecārucu.

Wiogʉ cã ca baa tʉjarique

(Mt 26.26-29; Mc 14.22-25; Lc 22.14-20)

²³ Wiogʉ yeere yʉ ñeewʉ, mʉja cãare yʉ ca bue majioriquere: Wiogʉ Jesúś cã ca wedejāa cõa ecorica ñamire pan'ga[‡] ami, ²⁴ ɻumureco Pacʉre “Añu

[‡] **11:23** 11.23 Pan wʉabere mani ca tiirore biro, judíos, to cānacā rámʉra cãja ca baarije niiupa. Pascua boje rámʉ peera, ca wauaro ca tiirijere jãa ayiatirāra pan quenori baaupa.

majuropeecā,” ūri jiro tiigare pee bato, o biro ūipi: “Atiga pan'ga yu upu nii. Muja yee juori yu ca bii yai bojarije, yu ca biiriquere tūgoeñarā atere tiiya.”

²⁵ Nucā to biiri wāmera, baa yapanori jiro, jinirica bapare ami, o biro ūipi: “Ati bapa wāma wāme yu tiirucu,” cū ca ūiriquere cū ca ūiricarore birora yu ca dī cōa yai waarije nii. Tii bapa maquēre jinirā cōrora yu ca biiriquere tūgoeñari tiiya. ²⁶ Atiga pan'gare baa, ati bapa maquēre jini, muja ca tiiri taberi cōrora Wiogu cū ca bii yairiquere muja wede, cū ca dooropu muja wede yerijāarucu.

²⁷ To biri no ca boogu, teere nucū buoti pacagu pan'gare baa, Wiogu yaa bapa maquēre jini, ca tiigua, Wiogu upure, cū dī menare ūañarije tiigu tiimi. ²⁸ Teere ūrā, cūja cōrora pan'gare baa, jinirica bapa maquēre jini, cūja ca tiiparo jaguero cūja majuropeera ca tūgoeñā beje ūañaro niima. ²⁹ Wiogu upuri ca biiriquere īa cōoña maji petiti pacagu, pan're baa, jinirica bapa maquēre jini, ca tiigua, cū majurope ūañaro cū ca biiperena baa, jini, tii bui cūtigu tiimi. ³⁰ Tee juori, paū muja mena macārā diarique pairā, yeri tutuatirā niima. Nucā paū bii yaiupa. ³¹ Mani majuropeera mani ca tūgoeñā cōoña majijata, Wiogure ūañaro mani tii ecotibocu. ³² Wiogu ūañaro manire cū ca tiijata, cūja tūgoeñā majijato ūig, to biro manire tiimi, ati yepa macārā menara ūañaro mani ca tii yaio ecotipere biro ūig.

³³ To biri yu yaarā, baaragarā nea poorā ameri yueya. ³⁴ Jicārā cūja ca queyajata, cūja yaa wiijeripura cūja baajato, muja ca nea poo baarijera ūañaro ca tii yaio ecoparā muja ca niiro ca tiirije to ca nii eatipere biro ūrā. Apeye peera mujare ūag.

waagħpū yu wede quenorucu.

12

Añuri Yeri jħorri mani ca tii majipere cā ca tiicojorque

¹ Yu yaarā, mani ca tii maji niipere Añuri Yeri manire cā ca tiicojorije maquēre añuro mħaja ca majiro yu boo. ² Ména Jesucristore ca tuo nħanjeetirā niirā, weericarā ca wedetirā peere mħaja ca tii nħac ā bao nħanjeerucuriquere mħaja maji. ³ To biri Umureco Pacu yu Añuri Yeri jħorri ca wedegħu: “Bueċu niimi Jesús,” iżi majitimi. Ħucā jīcū uno peera Añuri Yeri jħorri mée ca wedegħu: ‘Wiogħu niimi Jesús,’ iżi majitimi,” mħajra yu iżi wede majio.

⁴ Biiropħu, Jesucristo yaarāre bojorica wāmeri cāja ca tii maji niipe nii, Añuri Yeri pea jīcāra niimi.

⁵ Bojorica wāmeri wado ameri tii nemo niirique nii, jīcāri mena Jesucristore mani ca tii nħac ā bao niipere biro īġu. Niipetirijepħrena Wiogħu wadora dotimi. ⁶ Bojorica wāmeri wado tii niirique nii, to ca bii pacaro jīcāra niimi Umureco Pacu, niipetiropħu niipetirije ca tii niigħu.

⁷ To cānacārāpħrena, Añuri Yeri cā ca niirijere jīcā wāme to ca bii bau niiro tiimi, niipetirāpħu añuro cāja ca niipere īġu. ⁸ Jīcārāre Umureco Pacu Añuri Yeri jħorri, majriqu mena cāja ca wedepere tiicojomi. Aperāre, cā Añuri Yeri jħorira, añuro tuo puorique mena cāja ca wede majipere tiicojomi. ⁹ Aperā, cā Añuri Yeri jħorira, díámac ā bao nħac ā bħoriquere tiicojo ecoma, aperā ħucā,

cā Añuri Yeri j̄orira, diari majare cāja ca diarique amet̄enepere tiicojo ecoma. ¹⁰ Aperā, ca īa ñaaña manirijere tii bau nii maji tutuariquere, aperā ca biipere wede j̄ague majiriquere, aperā yeri t̄gogeneña niiriquep̄ure īa beje majiriquere,* aperā apeye wederiquere,[†] aperā apeye wederique ca īirugarijere wede majio majiriquere, tiicojo ecoma. ¹¹ Ate niipetirijere jīcāra, jīcā Añuri Yeri menara to cānacārāp̄urena cā ca boori wāmerire biro cājare tiicojomí.

Jīcā up̄ macārāra mani ca niirije

¹² Nucā ape wāme m̄uja ca jāiñarique peera o biro m̄ajare ȳ ii: Up̄ jīcā up̄ra nii pacaro, pā taberi nii. Cristore ca t̄o n̄unajeerā mena cāre to birora bii. ¹³ Jīcā Añuri Yeri j̄orira, mani uwo coe ecow̄, jīcā up̄ra nii earugarā, judíos, judíos ca niitirā, ca pade coterā, añuro ca niicārā cāa, jīcā Añuri Yeri yeerena niipetirāp̄ura mani c̄eo eaw̄. ¹⁴ Up̄a, jīcā tabe menara up̄ niiti, pā taberi mena up̄ nii ea. ¹⁵ D̄upo, amo méé niiri, “Up̄ macā tabe méé ȳ nii,” to ca īijata, tee j̄orira up̄ macā tabe niiticoa biiticu. ¹⁶ Amopero, capega méé niiri, “Up̄ macā tabe méé ȳ nii,” to ca īijata, tee j̄orira up̄ macā tabe niiticoa biiticu. ¹⁷ Up̄ niipetirop̄ura capega to ca niicājata, ¿do biro pee tii t̄orique to niibojapari? Up̄ niipetirop̄ura amopero wado to ca niicājata, ¿do biro pee tii w̄ni majirique to niibojapari? ¹⁸ Um̄ureco Pac̄, up̄ macā taberire tee cōrorena tee ca niipa taberira tiiupi. ¹⁹ Niipetirijep̄ura jīcā tabera to ca niicājata,

* **12:10** 12.10a 1Ti 4.1; 1Jn 4.1. † **12:10** 12.10b Ca t̄o ñaaña manirije wederique.

¿upu pea noopu to niibojapari? ²⁰ Díamacāra pau taberi nii, bii pacaro jīcā upura nii.

²¹ Capega, amore: “Mure yu booti,” ñucā dupuga, duporire: “Mujare yu booti,” ñi majiti. ²² O biro pee bii: Upu macā tabe ca tutuatiri tabe peerena buaro boorique nii. ²³ Upu macā tabe ca maioti jañuri tabe peere añuropu ña nunujee mani juti jāña buato nii. Upu maquē ca bau niitirije peere añuropu mani tii padeocā, ²⁴ bau niiro ca niirije peera to biirije tiirique ca booti pacaro. O birora tiiupi Uumureco Pacu mani upu maquēre ca maioti jañurije peere, añuro tii padeoriqe to nijato ñigu. ²⁵ Upure dica watiricaro maniro niiri, ape taberire añuro jīcāri cōro to ca ña nunujee niipere biro ñigu. ²⁶ To biri jīcā tabe upu macā tabe ñañaro to ca tamuoro, niipetirijepura ñañaro tamuocā. Ñucā jīcā tabe añuro to ca tii ecojata, ape taberi cāa, tii tabe menara ujea nii.

²⁷ Muja, Jesucristore ca tuo nunujeerā cā upure biro muja nii, muja ca niiro cōrora tii upu macā taberi ca niiro cōro, bojorica wāmeri wado ca tii niirije ca niirore birora muja bii. ²⁸ Jesucristo yaarāre, Uumureco Pacu pea ca nii juori tabere, añurije quetire wederi maja, cāja jirore, ca bi-ipere wede jugueri maja, cāja jirore bue majori maja, cāja jirore, ca ña ñaaña manirije ca tii bau nii majirā, cāja jirore, ca diarique catirāre ca diarique ametuene majirā, aperāre ca tii nemorā, ca juo niirā, apeye wederiquere ca wede majiparāre cājare cūupi. ²⁹ ¿Niipetirāpura añurije quetire wederi maja cāja niiti? ¿Niipetirāpura ca biipere wede jugueri maja cāja niiti? ¿Niipe-

tirāp̄ra bue majori maja cāja niiti? ¿Niipetirāp̄ra ca īa ñaaña manirije tii bau niiriquere cāja tiiti?
 30 ¿Niipetirāp̄ra diarique ametēne majiriquere cāja c̄oati? ¿Niipetirāp̄ra ape wāme wederiquere cāja wedeti? To docare ¿niipetirāp̄ra apeye wederique ca ūrūgarijere cāja wede majio majiti?
 31 M̄ja pea tii majirique añurije ca niirije peere c̄oruga niiña.‡

Mairique

Mecāra añurije tii niirique petire m̄jare ȳa wede majorucu.

13

1 Bojoca yeere wedecā, Ūm̄areco Pac̄a p̄to macārā yeere wedecā, tii pacaḡa ȳa ca maitijata, come p̄ii, ñucā come tiiri paa buj̄o pato wācōricarore biro ȳa bii. 2 Ca biipere wede j̄ague majiriquere c̄oocā, niipetirije ca majiña manimiri-quere t̄o puo peticā, niipetirije majirique c̄oocā, ñucā díámac̄ ȳa ca t̄o n̄ac̄ buorije macānac̄ buuorire aperop̄a ca wēe waaron̄a ca tiiro ca tiirije c̄oocā, ȳa ca bii pacaro, mairique pee ȳare to ca manicājata, ȳa mani majuropeecā. 3 Ȳa ca c̄orije niipetirore ca boo pacarāre bato peoticā, ñucā ȳa majuropeera ȳa up̄arire cāja ca joe cōaro tiicā pacaḡa ȳa ca maitijata, tee menare ñeacāpe ȳa buati.

4 Mairiquea t̄goeñā bayi, ca bojoca añuḡa nii, biirique nii. Mairiquea īa tutiti, ȳa majuropeera ca nii majuropeeḡre biro t̄goeñati, “O biro ca biiḡa ȳa nii,” īiti, 5 ñañari wāme bii tuti, jīcūra boocā

‡ 12:31 12.31 M̄ja pea tii majirique añurijep̄re ca c̄o ear̄agarā niiña.

ca biiya manirije, ño ca biirijeacārena ajia, yoaro ajia t̄ugoeñacōa nii, biircaro tiiti. ⁶ Mairiquea ñañaro tiicārira ujea niirique méé nii; díamacā maquē peere ujea niiricaro tii. ⁷ Mairiquea niipetirijeparena t̄ugoeña bayi, niipetirijeparena tuo nañajee, niipetirijeparena yue, niipetirijeparena nucā, bii.

⁸ Mairiquea jīcāti uno peera yai nucācoa, bitirucu. Ca biipere wede j̄ugue majiriqeua peti nucācoa, apeye wederique peticoa, maji niirique yai nucācoa, biicārucu. ⁹ Jīcā wāmerira maji, jīcā wāmerira ca biipere wede j̄ugue, mani bii. ¹⁰ To biri ca nii majuropeeg cū ca earora, jīcā wāmeri maji niimirique yai nucācoarucu. ¹¹ Wimagh niig wimagure biro wede, wimagure biro t̄ugoeña, wimagure biro t̄ugoeña beje, yu biiwu. Bucua maja nucā waagu, wimagh yu ca niirica wāmere yu yerijāacāwu. ¹² Mecūra ca nirore biro īatirāra, eñoro añuro ca bauti jañuro ca īarāre biro mani īa, to ca bii pacaro jīcā rwm̄ bau niro mani īarucu. Mecūra jīcā wāmeri yu maji, to ca bii pacaro jīcā rwm̄ yure cū ca īarucuricarore biro cāre yu īarucu.

¹³ Mecūra ate itia wāme nii: Díamacā tuo nucā buorique, t̄ugoeña yue niirique, mairique, nii. Tee itia wāme menare ca nii majuropeeri wāme, mairique nii.

14

Apeye wederique

¹ Mairique peere tii nañajee niiña. Nucā Añuri Yeri juori muja ca tii majipe cū ca tiicojopere ama niiña, añuro petira ca biipere muja ca wede j̄ugue

majipere. ² Apeye wederiquere ca wedegħa, bojoca mena wedegħu méé tiimi. Umureco Pacu mena wedegħu tiimi. Jīcā u no peera teere tħo puotima. Añuri Yeri cā ca majioro macā, ca majiñha manirijere wedemi. ³ Ca biipere wede jugueri maju pea aperā peere añuro cāja ca nii nħnha waaro tii, cāja ca tagħoġeña u jea niiro tii, cāja ca tagħoġeña bayiro tii, tiġi wedemi. ⁴ Apeye wederiquere ca wedegħa, cā majuropeera añuro cā ca nii nħnha waapere īġu tiimi. Ca biipere wede jugueri maju pea, Jesucristo yaarā añuro cāja ca nii nħnha waaro tiġi tiimi. ⁵ Yu pea maja niipetirapura apeye wederiquere maja ca wedero yu boomi. Biġgħapħa, ca biipere ca wede juguerā maja ca niiriże peere bħar yu boo. Ca biipere wede jugueri maju pee apeye wederique ca wedegħu ametħenero niimi, cā, Jesucristo yaarā añuro cāja nii nħnha waajato īġu, tee ca īrrugarijere cā ca wede majorije ca nii pacaro.

⁶ Yu yaarā, meċċura mħejre īagħu waari, jīcā wāme ca bii īñoriquere wede, majiriquere wede, ca biipere wede jugue, mħejre bue majio, tiiricaro u nora apeye wederiquepħ mħejre yu ca wede eajata, qñiee pee mħejre to tii nemobogajati? ⁷ Baja apeye ca catitrije, tōroga, bħa pħet ħajaricarore cāja ca tii bħejhorije bojrica wāme to ca bħejxċda jaatijata, qđo biro pee tiċċāri, baja wāmre tħo majirique to niibogajati? ⁸ Nucā putirica wħare tħo majirica wāme cāja ca puti bħejxotijata, qñiru pee cā ca ameri jīagħu waapere cā queno yue majibogajati? ⁹ To birora bii maja mena cāare, apeye wederique wederā, tħo puoriquera maja ca wedetijata, qđo biro biċċāri, mu ca īrrujere tħo puorique

to niibogajati? Wīnorena wederāre biro māja ūirucu. ¹⁰ Ati yepapure pa₧ wederique nii, niipetirijepurena teere ca wederā t̄o majima. ¹¹ Jīcū yure cā ca wederijere y₧ ca t̄o majitijata, cā peera apero macāp̄a y₧ niicu. Y₧ pee cāare cā pee cāa to birora biicācumi. ¹² To biri māja, mee yeri tutuariquep̄a tii maji niiriquere ca boo niirā niiri, Jesucristo yaarā añuro cāja ca nii nānua waaro ca tiirije pee docare amaña.

¹³ O biro ca biirije jāori, apeye wederique ca wedegua cā ca ūirijere cā ca wede majio mājipere cā tiicojojato ūiḡa, Umuareco Pacure ca jāi juu buep̄a niimi. ¹⁴ Apeye wederique mena y₧ ca juu buejata, y₧ yerip̄a juu bueḡa y₧ tii, bii pacaḡa, y₧ ca t̄o majiborique pea manicā. ¹⁵ To docare, ¿do biro y₧ tiiḡuti? Y₧ ca yeri jāñarije menap̄a juu bue, ūucā t̄o maji niirique mena cāare juu bue, y₧ tiirucu. Y₧ ca yeri jāñarijep̄a mena baja, ūucā t̄o maji niirique mena cāare baja, y₧ tiirucu. ¹⁶ M̄a ca yeri jāñarijep̄a mena Umuareco Pacure m̄a ca baja peojata, ca bue majioña maniḡa pea añu majuropeecā m̄a ca ūirijere, ¿do biro pee biicāri, “To biro to bijjato,” m̄are cā ūi nemobogajati? ¹⁷ Biiḡap̄a, m̄a pea díamacāra “Añu majuropeecā,” ūiḡa m̄a tii, ca t̄orā peera ūee pee cājare biiticā. ¹⁸ Umuareco Pacure, “Añu majuropeecā” y₧ ūi, m̄a niipetirā amet̄enero apeye wederiquere ca wedegua niiri. ¹⁹ Bii pacaḡa, Jesucristore ca t̄o nānjeerāre, jīcā amo cōro niiri wāmerira y₧ wederuga, cāja ca t̄o majipere biro, aperā cāare wede majoricarore biro to bijjato ūiḡa, apeye wederique mena peera p̄ua amo cōro mil niiri wāmeri wederica tabe ūnorena.

20 Y_h yaarā, m_hja ca t_hgoeñā niirijere wimarāre biro biiticāña. Ñañarije tirique pee docare wimarāre biro niiña. T_hgoeñā niiri que mena peera b_hc_hrā niiña. **21** Doti cūri quep_h o biro ñi owari que nii:

“ ‘Ca t_ho ñaañā maniri je ca wederā mena, ape yepari macārā menap_h, ati pooga macārāre y_h wederucu. To biirije y_h ca ñicā pacaro, yare t_ho nuna jeetirucuma,’ ñimi U_hp_h,” ñi.*

22 To biri apeye wederiquere wederiquea, Cri-store ca t_ho nuna jeetirāre ñiro bii, Cristore ca t_ho nuna jeerā méére bii, ca biipere wede jugueriquea, Cristore ca t_ho nuna jeetirā méére bii, Cristore ca t_ho nuna jeerā peere bii cōoñaro bii. **23** Cristore ca t_ho nuna jeerā neari, niipetirāp_hra apeye wederiquere wede, m_hja ca tii niiri tabere jīcārā t_ho puoti, t_ho nuna jeeti, ca biirā jāa earā, ¿“Mec_hra tiima,” m_hjare cāja ñitigajati? **24** Niipetirā ca biipere m_hja ca wede jugue niiri tabere, jīcā t_ho puoti, t_ho nuna jeeti, ca biig_h jāa eag_h, niipetirije m_hja ca ñirijere t_hori, cā majuropeera ñañag_h cā ca niirijere ña beje cōoñā, t_hgoeñā bojoca cati, **25** cā yerip_h cā ca biiri que cāti niirijere majirucumi. To biri Umureco Pac_h cā ca ña cojorore muu bia ea nuu waari, o biro ñi nucā b_horucumi: “Díamac_hra Umureco Pac_h m_hja mena niimi,” ñirucumi.

Juu buerica tabere añuro tii nuna waari que

26 Y_h yaarā, ¿do biro mani ñirāti? Nea poo juu buerā m_hja ca niiro cōrora, jīcā baja, apī bue majio, apī ca bii ñoriquere wede, ñucā apī apeye wederiquere wede, apī tee ca ñirugarijere wede majio, ca

* **14:21** 14.21 Is 28.11-12.

tiitii niiparā māja nii. Ate niipetirijere Jesucristo yaarā añuro cāja ca nii nānua waapere ūirā ca tiiparā māja nii. ²⁷ Apeye wederiquere wederā, pūarā cōro, pañ cāja ca ūrugajata, itiarā cōrora cāja wedejato, bñari jīcā jiro wado. Ņucā jīcā teere cā wede majiojato. ²⁸ Teere wede majiori maju ñuno cā ca manijata, nea poorica tabepure cā wedeticājato. Cā majuropeera wede, Ùmñreco Pacñre wede, cā tijato.

²⁹ Ņucā to biiri wāmera, ca biipere wede jügueri maja cāja ca nijata, pñarā, itiarā cōrora cāja wedejato. Aperā pea cāja ca ūrijere añuro mena cāja tuo cōñajato. ³⁰ Apñ, to ca duwigüre, Ùmñreco Pacñ jīcā wāme cñre cā ca wede majiojata, ca wede niigñ pea, cā peere cā wede dotijato. ³¹ O biro tiirā ca biipere wede jügueri maja, jīcā jiro wado wede nānua waarā niipetirāpura wederucuma, niipetirā tuo maji, ñjea nii, cāja ca biipere biro ūirā. ³² Ca biipere wede jügue majiriquea ca biipere wede jügueri maju cā ca ña nññjeerije nii. ³³ Ùmñreco Pacñ, añuro niirique Ùmñreco Pacñ niimi. No ca boorora tii maa wijio niirique Ùmñreco Pacñ méé niimi.

Jesucristore ca tuo nññjeerā nearā bii niirucarore birora, ³⁴ nomia, Jesucristore ca tuo nññjeerā cāja ca nea poori tabepure ca wedeti-parā niima. Cñjara wede dotiti, doti cñurique ca ūirore birora cō tuo nññjeejato. ³⁵ Jīcā wāme ñuno cō ca majirügajata, wiipñ cō manñre cō jāiñajato. Nea poo juu buerica tabere nomio cō ca wedero añuti.

³⁶ ¿To docare Ùmñreco Pacñ wederiquea māja jüori, to ame pea nñcāupari, māja wado māja niiti,

teere ca tho juoricarã? ³⁷ Jicã ca biipere wede jugueri maju, ñucã Añuri Yeri cã ca majiogure biro tugoeña ca biigu, “Ate mujare yu ca owarijere Wiogu cã ca dotirije nii,” iñ majiña. ³⁸ Cã ca ña majitijata, Wiogu cãa cáre ña majitirucumi.

³⁹ To biri yu yaarã, ca biipere wede jugue maji nirique peere boo tugoeñaña. Apeye wederiquere cája ca wedero camotaaticãña. ⁴⁰ Biirãpua, niipetrijeparena, añuro mena, ca niirore biro tii nunua waaraña.

15

Cristo cã ca cati tuarique

¹ Yu yaarã, mecára añurije queti mujare yu ca wederiquere mujja ca tho nunujeerique, tee juori mujja ca tugoeña bayi niirijere, mujja ca tugoeñaro yu tii majoruga. ² Ate añurije queti juorira mujja ametuarucu, mujare yu ca wederiquere mujja ca tii nunujee niijata, to biro to ca biitijata, yee petira mujja tho nunujeecábojacupa.

³ Ca nii juori tabere, yu majurope yu ca tuoriquerena mujare yu wede majiowu, Cristo mani ca ñañarije juori, Ùmureco Pacu wederique ca ñirore birora cã ca bii yairiquere. ⁴ Ùmureco Pacu wederique ca ñirore birora, yaa cõa eco, itia rumu jiro cati tua, cã ca biiriquere. ⁵ Pedrone baua ea, jiro pua amo peti, dupore puaga penituario ca niirãre baua ea, cã ca biiriquere. ⁶ Jiro quinientos ametuenero ca niirã Cristore ca tho nunujeerãre baua eaupi. Cáre ca ñaricarã pau jañuripura catima, jicãrã cája ca bii yaicoa pacaro. ⁷ Jiro

Santiagore* baua ea, jiro jañuroacā cā buerā ca niiricarā niipetirāpure baua ea,⁸ ca tūjari tabe cāja niipetirā jirore, jīcā wimagu būcua yapanotigura ca bauaricure biro ca biigure yū cāare baua eawi.

⁹ Yūa Cristo cā yee quetire cā ca wede doti co-joricarā duaroacā ca niigu yū nii. Petoacā unora, “Cristo yee quetire wederi maju niimi,” ūrīchū uno méé yū nii. Úmureco Pacu yaarāre ūañaro yū tiiruga nūnūjeewu. ¹⁰ Biigupu, Úmureco Pacu cū ca añurije juori, yū ca biirijere yū bii. Yure cū ca ūa mairiquea, watoa méé biiupa. Cāja niipetirā ametūenero yū padewu. Biigupu yū méé yū tiiwu, Úmureco Pacu pee cū ca añurije mena yure tii nemowi. ¹¹ Yū, yū ca ūijata cāare, cāja, cūja ca ūijata cāare, atera nii jāa ca buerije, ūucā atera nii mūja ca tuo nūnūjerique.

Ca bii yairicarā cāja ca cati tuarije

¹² “Cristo bii yaicoa pacagu, cati tuaupi,” ūi wedericarā nii pacarā, ¿ñee tiirā jīcārā mūja mena macārā “Ca bii yairicarā cati tuatima,” cāja ūiti?

¹³ Ca bii yairicarā cāja ca cati tuarije to ca manicājata, to docare Cristo cāa cati tuatijacupi.

¹⁴ Cristo cā ca cati tuatijata, añurije queti jāa ca wederije wapa mani, teere díamacū mūja ca tuo nūcā būorije cāa wapa mani, biicu. ¹⁵ Ate to birora to ca biijata, Úmureco Pacu yaarā ūi dito yujuri maja jāa niibocu, ca biitiriquerena, “Úmureco Pacu Cristore cā ca cati tuaro tiiupi,” jāa ca ūi wedejata, yee mééra ca bii yairicarā cāja ca cati tuatijata.

¹⁶ Ca bii yairicarā cāja ca cati tuatijata, to docare Cristo cāa cati tuatijacupi. ¹⁷ Cristo cā ca cati tuatijata, díamacū mūja ca tuo nūcā būorije cāa wapa

* ^{15:7} 15.7 Jacobo.

mani; ména, ñañarije maja ca tii niirucuriquera maja tiicā niicu. ¹⁸ To biro to ca biijata, Cristore ca tho nñuñjeerā ca bii yairicarā cāa, to biro bii yaicā yerijāa waaraā biicājacupa. ¹⁹ Cristo j̄ori, mani ca yue niiriye mani ca cati niiri rumari wadore, ca añurije to ca nijata, niipetirā ametuenero añurije ca b̄a eatiparā peti mani niibocu.

²⁰ Díamacāra Cristoa, ca bii yaicoaricāp̄ra cati tuaipi, ca bii yairicarāre cati tua j̄guegu. ²¹ Bii yairique jīcū j̄orira ca bii earicarore birora, ca bii yairicarā cāja ca cati tuape cāa, jīcū j̄orira nii eaupa. ²² To biri Adán j̄ori niipetirā cāja ca bii yairucurore birora, ñucā Cristo j̄ori niipetirā catirucuma. ²³ Buari, to cānacārāp̄ra ca niirore biro: Mee Cristo cati tua j̄gueupi; jiro Cristo cā ca dooro cā yaarā ca niirā cati tuarucuma. ²⁴ Cristo, Ùmureco Pac̄re ca junarā niipetirāre cōa peoti, cā Pac̄a Ùmureco Pac̄re cā ca doti niirijere tuene, cā ca tiro jiro docare tee peti nucā waaru. ²⁵ Niipetirā cā waparā cāja ca doca cūmurop̄ Cristo cā ca doti niipera niirucu. ²⁶ Cā waparāre cā ca bii ametuene nucāro, bojoca cāja ca bii yairije manirucu. ²⁷ Ùmureco Pac̄a, niipetirije cāre ca yuu nñuñjeero tiiupi. Biropua, “Niipetirijep̄ra cāre yuu nñuñjeeupa” ūro, Ùmureco Pac̄a, niipetirije Cristore ca yuu nñuñjeero ca tiiricā menarena ūro méé ū. ²⁸ Niipetirije Cristo wadore ca yuu nñuñjee ea petiro, cā majuropeera,[†] niipetirije cāre ca yuu nñuñjeero ca tiiricā Ùmureco Pac̄re yuu nñuñjee earucumi, Ùmureco Pac̄a niipetirijere niipetiro p̄ cā ca doti niipere biro ūgu.

[†] **15:28** 15.28 Hijo de Dios.

29 Ca bii yairicarā cāja ca cati tuarije to ca mani pacaro, ¿ñee peere ūirā, ca bii yairicarā juori, cāja uwo coeti? ¿Nee tiirā ca bii yairicarā juori cāja uwo coeti? **30** ¿Nee tiirā jāa pea to cānacā tiira ca uwiorije watoa jāa niiti? **31** Yū yaarā, to cānacā rūmura ca bii yaipura yū niicā, díamacāra mani Wiogu Cristo Jesúz juori mūja ca bii niirije juori, “O biro ca biigū yū nii,” yū ca ū bayi niirore birora. **32** ¿Nee yū baa boojapari Éfesopure bojoca bii niirique juorira bojoca ca uwiorā‡ mena yū ca ameri quēejata? Díamacāra ca bii yairicarā cāja ca cati tuatijata, “Baa, jini, mani tiico. Boerora mani bii yaicoarucu,” ca ūirā, yee mééra ūibocuma. §

33 Íi dito ecoticāña. Ñañarāre bapa cūtijata, añuro bojoca cūti niiriquere tii yaio nūcōcāma. **34** Añuro niirique cūti niirique peere tii niiña, ñañarijere to cōrora tii yerijāaña, ména mūja mena macārā jīcārā Úmureco Pacure ca majitirā niicāma. Cāja bobojato ūigū mūjare yū ū atera.

Ca cati tuarica upu

35 Jīcū o biro ū jāiñabocumi: Ca bii yairicarā, ¿do biro bii, cāja cati tuarāti? ¿Do biri upu mena cāja cati tuarāti? **36** ¡Do biirije peti jāiña mecārique to niicāti! Ote ape, oterique ca quejeri to ca boa weotijata, wiiti. **37** Oterā, jiro ca wii mūa waapagu peere otetima. Ca apegā, trigo apegā, apeye ote dicta ape uno peere otema. **38** Úmureco Pacuee cā ca boori upure biro ca niiro tiimi. Ote ape wāme cōrorena tee ca niiriquera ca būcharo tiimi. **39** Niipetirije upuripura jīcā upure biirijera

‡ **15:32** 15.32a Fieras. § **15:32** 15.32b Is 22.13.

niiti. Bojoca upuri, waibacurā upuri, minia upuri, wai upuri nii, bii. ⁴⁰ Teere birora umareco macā upuri, ati yepa macā upuri nii, bii. Umareco tutipu macārā upuri baurique ūarique añuriye cāa jīcā wāme nii, ati yepa macārā upuri cāa ape wāme nii, bii. ⁴¹ Umareco macā muipū cā ca boerije jīcā wāme nii, ñami macā cā ca boerije cāa ape wāme nii, ñocōa cāa bojorica wāme boema. Ñucā ñocōa cāa jīcā peere birora boetima.

⁴² To biirijera bii, ca bii yairicarā cāja ca cati tuape cāa. Yaa cōariquea ca boarije nii. Ca cati tuarije pea ca boarije méé nii. ⁴³ Yaa cōariquea, ca bii baterije nii, ca cati tuarije pea añuriye nii. Yaa cōariquea ca tutuatirije nii, ca cati tuarije pea, ca tutuarije nii. ⁴⁴ Ca bau niiri upure yaa cōa, yeri cati niirica upu pee cati tua, bii. Ca bau niiri upu nii, yeri cati niirica upu nii, bii.

⁴⁵ O biro ū Umareco Pacu wederique: “Bojocu ca nii juoricu Adán ca catigu nii eaupi.”* Ca tujagu Adán peat[†] yeri catirique ca tiicojogu nii eaupi. ⁴⁶ Yeri cati niirique méé doo juoupa. Ca bii yaipe pee doo juoupa. Yeri cati niirique pea jiropu nii eaupa. ⁴⁷ Bojocu ca nii juoricu jita mena tiiricu niupi. Jiro macā bojocu pea umareco tutipu macā niupi. ⁴⁸ Ati yepa maquē upuri, jita mena cā ca quenorichure birora nii. Umareco tutipu maquē pea, umareco tutipu macā upurire birora nii. ⁴⁹ Jita mena quenorichu bauriquere biro mani ca baurore birora, umareco tutipu macā baurique cāare cūre biirā mani baurucu.

* **15:45** 15.45a Gn 2.7. † **15:45** 15.45b Jesucristo.

50 O biro ūigū yū ūi, yū yaarā: Ca bii yaipa upāra, Umareco Pacū cū ca doti niiri tabepāre ea waa majiti. Mani upāri yoaro ca cati niitirije, to birora caticōa niiriquere cōo ea majiti. **51** Añuro tāoya, ca majiña maniriquere mūjare yū ca wedepere. Niipetirāpāra mani bii yaitirucu. Būari, niipetirāpāra mani upāri wajoacoarucu, **52** jīcā nimaro capega bibita īa pāaricarore biro, putirica wūu puti tūjarica tabera. Putirica wūu būjārucu, ca bii yairicarā pea pūati cēja ca bii yaitipa upā mena cati tuarucuma. Mani pea, mani upāri wajoacoarucu. **53** Mani upāri ca boa yaicoarijera, to birora ca caticōa niipa upāri pee juti weti waarucu. Ca bii yairi upārira, ca bii yaitipa upāri pee juti wetirucu. **54** Mani upāri ca boa yaicoarijera, to birora caticōa niipa upāri pee juti weti ea, ca bii yairi upārira, ca bii yaitipa upāri pee juti weti ea ca biiro, o biro ūi owarique ca ūirore biro bii earucu.

Cristo cū ca bii ametūa nūcārije jūori, bii yairique tii yaio eco.‡

55 Bii yairique, ¿noopū to niiti mū ca bii ametūa nūcārucurique? Bii yairique ¿noopū to niiti, puniro tāgoeñaricaro mū ca tii tutua niirucurique?§

56 Bii yairicaro manire ca tiirijea Umareco Pacū cū ca boorore biro mani ca tiitirije jūori bii. Doti cūurique ca ūirore biro tii nūnūjeetima ūirā, ñañarije ca ūirā mani nii. **57** To ca bii pacaro, añu majuropeecā Umareco Pacū mani Wiogū Jesucristo jūori bii ametūa nūcāriquere manire cū ca tiicorijije.

‡ **15:54** 15.54 Is 25.8. § **15:55** 15.55 Os 13.14.

58 Yu yaarã, ate jaori tugoeña bayi, yerijãaricaro maniro to birora buaro jañuri Wiogu yeere padenunha waarrãja, Wiogu mena j*īcāri* muja ca padeniirijere watoa maquẽ méé ca niirijere ña majiri.

16

Umureco Pacu yaarãre tii nemorã neorigue

1 Jesucristore ca tuo nunjeerãre tii nemorã neorigue maquẽre,* Galacia yepa macãrã Jesucristore ca tuo nunjeerãre yu ca wede majoricarore birora tii nunjeeya. **2** Yerijãarica rumari cõrora muja ca niiro cõro muja ca wapa taaarijere ña cõoña, jee dica woo queno cõu, ca tiiparã muja nii, yu ca waari tabepure muja ca neo mani waatipere biro ñirã. **3** Yu eagupu, queti owa tiicãri, muja ca neoriguer, muja ca bejeriarã mena Jerusalén'pu cajare yu tiicojo cojorucu, teere cõja jee waajato ñigu. **4** Yu cãa, yu ca waape to ca nijata, j*īcāri* cõro jãa waarucu.

Pablo cã ca waape

5 Waa nunha waagu, Macedonia yepare yu ametuha waarucu. Macedoniare ametuha waagu, Corintopure yu ea waarucu. **6** Yu ca biijata, muja mena yoa jañuro yu niicabocu; ñucã ape tabera pue buçure toora yu ametunebocu, noo yu ca waari tabe yu ca waape maquẽre yure muja ca tii nemopere biro ñigu. **7** Mecura mujare ña ametuarique wado yu biirugati, biitigura Wiogu cã ca boojata, j*īcā* cuu muja mena yu niiruga. **8** Biigupu, Pentecostés boje rumu ca earopu, Éfeso

* **16:1** 16.1 Cristo yaarãre tii nemorã wapa tiirica tiiri neorigue maquẽ.

macārā yu niicārucu. ⁹ Wiogu yee paderiquere yu ca padepē añuro yure bii ea, pa yure ca īa tutirā cūja ca nii pacaro.

¹⁰ Timoteo cū ca earo, mūja mena añuro cū ca niiro cāre tiiya, cūa yure birora Wiogu yeere ca padegu niimi. ¹¹ To biri mūja mena macārā jīcū uno peera cāre cūja junaticājato. Añuro cū ca waa nūnūa waapere biro ūirā, cāre tii nemoñia, yure cū ca ūagu ea doo majipere biro ūirā. Aperā Jesucristore ca tuo nūnūjeerā mena cāre yuegu yu tii.

¹² Mani yee wedegu Apolos're, mani yee wederā mena waari, "Cājare ūaguja," yu ūimiu. Mecūra waargati majuropeecāmi. Biigupua cū ca waargari tabe ca earo waarcumi.

Añu doti yapanorique

¹³ Bojoca catiri niiña. Díamacū tuo nūcū buoriquere to birora biicōa niiña. Buaro tūgoeñā bayi, ca tutuarā nii, biiya. ¹⁴ Mūja ca tii niirijere mairique mena wado tiiya.

¹⁵ Yu yaarā, mūja maji, Acaya macārā Estéfanas yaarā añurije quetire ca tuo nūnūjee jūoricarā Umureco Pacu yaarāre ca tii nemo niirā cūja ca niirijere. ¹⁶ To biri cājare biro ca biirā, niipetirā ca tii nemorā, jāare birora pade bayi, ca tiirāre mūja ca yuu nūnūjeero yu boo. ¹⁷ Estéfanas, Fortunato, Acaico yu puto cāja ca earo, yu ujea nii. Cūja, mūja ca maniri tabere yure nii nemowa. ¹⁸ Yu ca yeri tūgoeñā bayiro yure tiiwa. Mūja cāare to birora tiima. Cājare biro ca biirāre añuro ca tiipe nii.

¹⁹ Asia yepa macārā, Jesucristore ca tuo nūnūjeerā mūjare añu doti cojoma. Aquila,

Priscila,[†] to biri cāja yaa wii ca nea poorucurā cāa, Wiogu Jesús wāme mena bñaro mujare añu doti cojoma. ²⁰ Jesucristore ca tñao nñanñjeerā, mani yaarā niipetirā, mujare añu doti cojoma. Mñja ca niiro cñrora añuro ameri mairique mena ameri añu dotiya.

²¹ Yñ Pablo majuropeera, ate añu doti cojori-quere yñ amo mena yñ owa.

²² Jñcñ nñno Wiogu re cñ ca maitijata, ñañaro ca tii ecopu cñ niijato. Wiogu dooya.[‡]

²³ Wiogu Jesús yee añurije mñja mena to niijato.

²⁴ Mñja niipetirare, Cristo Jesús mena bñaro mujare yñ mai.

To biro to bijato.

Pablo

[†] **16:19** 16.19 Griego wederique mena peera Prisca. [‡] **16:22**
16.22 Maran ata: “Wiogu doomi.” Ti wamerena ñucñ arameo
wederique mena peera Marana ta: “Wiogu dooya,” ñiupa.

**Umareco pacʉ wederique
The New Testament in the Waimaha language of
Columbia
El Nuevo Testamento en el idioma Waimaha de
Colombia**

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Waimaja (Waimaha)

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Waimaha

Brazil

[bao]

Copyright Information

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Waimaha

© 2010, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

All rights reserved.

2023-04-20

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

lv

b27487a1-9972-5a73-bd06-ca59527b1979